

Nr 148

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändring i lagen (1920: 796) om val till riksdagen, m. m.; given Stockholms slott den 24 oktober 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1920: 796) om val till riksdagen,
- 2) lag om ändring i kommunala vallagen (1930: 253),
- 3) lag om de allmänna valen den 20 september 1970.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Lennart Geijer

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås förenklingar i det nuvarande valförfarandet i syfte att trygga ett smidigt och snabbt genomförande av 1970 års samtida val.

Enligt förslaget minskas antalet kuverttyper vid de samtida valen från 15 till 4. En ny, enhetlig typ av valkuvert med de två nedre hörnen avskurna skall användas för alla valen. Genom att färgen på den i kuvertet inlagda valsedeln — gul för riksdagsvalet, blå för landstingsvalet och vit för kommunfullmäktigvalet — syns i kuverthörnen kan kuvertet lätt hänföras till rätt val.

För valen skall få användas bara valsedlar av standardiserat format, som tillhandahålls av statsverket antingen i färdigt skick eller i form av blanketter. Parti, som är eller genom valet blir representerat i den församling valet gäller, skall få valsedlar gratis till ett antal som motsvarar för riksdagsvalet fem gånger antalet röstberättigade i valkretsen samt för landstingsvalet och kommunalvalet fem gånger antalet röstberättigade i resp. val.

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 148*

Vid röstning med valsedelsförsändelse skall innerkuverten för de olika valen läggas in i ett gemensamt ytterkuvert. Samma slag av ytterkuvert skall användas både vid äkta makes röstning och vid sjukas m. fl. röstning.

Även vid röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg skall användas gemensamt ytterkuvert. Detta är konstruerat som ett fönsterkuvert, vari läggs, förutom valkuverten för de olika valen, väljarens röstkort. Röstkortet placeras närmast ytterkuvertets fönster, så att dess uppgifter kan läsas genom fönstret. Väljaren kan därigenom befrias från att fylla i ytterkuvertet med motsvarande uppgifter.

Vidare föreslås villkoren för att få poströsta uppmjukade. Var och en, som är förhindrad att rösta i vallokal på valdagen, skall få rösta på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg.

Möjligheterna till fartygsröstning föreslås vidgade. Sådan röstning skall i princip kunna anordnas på varje fartyg som går i utrikes fart. Röstmottagning på fartyg skall få börja redan 45 dagar före valdagen.

Förenklingar föreslås också i reglerna om valsedels ogiltighet. Enligt förslaget slopas kravet på att valsedel skall innehålla giltigt namn för att godkännas.

Länsstyrelserna föreslås skola få börja röstsammanräkningen så snart det är praktiskt möjligt och inte som nu behöva vänta därmed till åttonde dagen efter valdagen.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1920:796) om val till riksdagen

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1920:796) om val till riksdagen¹, dels att 47—50 §§ skall upphöra att gälla, dels att 33, 38—43, 45, 46, 51—52 a, 53 a, 53 c, 53 d, 53 j, 55 a, 56, 59, 68, 70, 72, 73, 75, 76, 83, 85 och 96 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

33 §.

För varje kommun skall finnas en valnämnd av fem inom kommunen boende personer, vilka utses för tre år. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande före utgången av året näst efter det, då allmänna val av kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige ägde rum. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas under nyssnämnda år å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest an-

För varje kommun skall finnas en valnämnd av fem inom kommunen boende personer, vilka utses för tre år. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande före utgången av det år, då allmänna val av kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige ägde rum. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas under nyssnämnda år å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställas. Utses ny

¹ Senaste lydelse av

33 § 1968: 182
38 § »
39 § 1967: 832
40 § »
41 § 1962: 71
42 § 1963: 127
43 § »
45 § 1964: 128
46 § 1963: 127
50 § 1966: 153
51 § 1967: 832
52 § »
52 a § »
53 a § »

53 c § 1967: 832
53 d § »
53 j § »
55 a § 1968: 182
56 § »
59 § »
68 § »
70 § 1968: 177 och 182
72 § 1967: 832
73 § 1968: 182
75 § 1967: 832
76 § 1968: 182
83 § »
85 § »
96 § »

(Nuvarande lydelse)

ställas. Utses ny valnämnd under annat år än nu sagts, skall valet avse allenast den tid, som återstår av löpande treårsperiod. Det åligger kommunalfullmäktiges och i stad stadsfullmäktiges ordförande att ofördröjligen om valet underrätta valnämndens ordförande samt utan lösen låta tillstålla en var av de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av protokollet, i vad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna årligen meddela underrättelse.

Är kommun indelad i valdistrikt, utser valnämnden för varje valdistrikt *tre eller flera* personer att som nämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Valnämnden förordnar en av dem att vara ordförande och *utser* en att *föra protokollet över valförrättningen*.

(Föreslagen lydelse)

valnämnd under annat år än nu sagts, skall valet avse allenast den tid, som återstår av löpande treårsperiod. Det åligger kommunalfullmäktiges och i stad stadsfullmäktiges ordförande att ofördröjligen om valet underrätta valnämndens ordförande samt utan lösen låta tillstålla en var av de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av protokollet, i vad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna årligen meddela underrättelse.

Är kommun indelad i valdistrikt, utser valnämnden för varje valdistrikt *minst fyra* personer att som nämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Valnämnden förordnar en av dem att vara ordförande och en att *vara ersättare för ordföranden*.

När val förrättas av deputerade skola minst tre av dem, däribland ordföranden eller hans ersättare, vara närvarande.

38 §.

Allmän röstlängd — — — löpande kalenderår.

Närmare föreskrifter i avseende å röstlängdens upprättande, så ock om skyldighet för vederbörande myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas av *Konungen*.

Närmare föreskrifter i avseende å röstlängdens upprättande, så ock om skyldighet för vederbörande myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas av *centrala valmyndigheten*.

39 §.

Senast den 30 juni skall allmän röstlängd vara avsänd eller avläm-

Allmän röstlängd skall vara framlagd för granskning hos lokala skat-

(Nuvarande lydelse)

nad till ordföranden i valnämnden.

Envar, som det åstundar, äger att under behörig tillsyn taga del av röstlängden ävensom göra avskrift därav.

(Föreslagen lydelse)

temyndigheten varje vardag med undantag av lördag från och med den 6 till och med den 12 juli, eller, om sistnämnda dag är en lördag eller söndag, till och med närmast följande måndag.

Konungens befallningshavande får bestämma att ett exemplar av röstlängden skall vara framlagt för granskning även på annat ställe än hos lokala skattemyndigheten.

40 §.

Från och med den 6 till och med den 12 juli skall röstlängden vara å lämpligt ställe inom valdistriktet under behörig tillsyn framlagd för granskning.

Där å någon ort särskilda omständigheter därtill föranleda, må efter Konungens befallningshavandes medgivande stället för röstlängdens framläggande till granskning förläggas utom valdistriktets område.

Det åligger Konungens befallningshavande att senast den 30 juni kungöra, på sätt i 41 § sägs, tid och ställe för framläggandet av allmän röstlängd. Å valnämndens ordförande ankommer att ofördröjligen till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angivande av den eller de omständigheter, på grund varav han från rösträtt uteslutits. Till dem, vilka sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

I kungörelse samt underrättelse, varom i denna paragraf förmäles, skall jämväl angivas tiden, inom vil-

Konungens befallningshavande skall senast den 30 juni kungöra var och när allmän röstlängd kommer att vara framlagd för granskning. Kungörelsen skall innehålla uppgift också om tiden och sättet för framställande av anmärkning mot längden och om tiden och platsen för prövning av anmärkningar. Kungörelsen skall anslås på kommunens anslagstavla och införas i ortstidningar.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ken anmärkning mot allmän röstlängd för att upptagas till prövning bör, jämnt 42 § här nedan, vara till valnämndens ordförande inlämnad, samt tid och ställe för prövning enligt 45 § av sålunda gjorda anmärkningar.

41 §.

Kungörelse varom i 40 § förmåles skall anslås på kommunens anslags-
tavla och, där så kan ske, i ortstid-
ningar införas.

Underrättelse jämnt 40 § skall
avfattas enligt av Konungen fast-
ställt formulär.

Under år då ordinarie val till riks-
dagen skall förrättas skall lokala
skattemyndigheten, så snart allmän
röstlängd upprättats, tillställa var
och en som antecknats i röstlängden
som icke röstberättigad underrättel-
se därom och om skälen därtill. Un-
derrättelsen skall vidare innehålla
uppgift om tiden och sättet för fram-
ställande av anmärkning mot läng-
den samt om tiden och platsen för
prövning av anmärkningar. Under-
rättelse skall avfattas enligt formu-
lär som centrala valmyndigheten
fastställer.

Har den som antecknats som icke
röstberättigad ej känd adress i riket,
behöver underrättelse ej sändas till
honom.

42 §.

Vill någon, vilken rösträtt enligt
längden ej tillkommer, för sig påstå
sådan rätt, eller anser någon, att an-
nan icke må vara däri upptagen så-
som röstberättigad, äger han att sina
anmärkningar, skriftligen avfattade
och åtföljda av de bevis han vill åbe-
ropa, ingiva till valnämndens ordfö-
rande sist den 18 juli.

Närmare föreskrifter angående an-
märknings framställande må med-
delas av Konungen.

Vill någon, vilken rösträtt enligt
längden ej tillkommer, för sig påstå
sådan rätt, eller anser någon, att an-
nan icke må vara däri upptagen så-
som röstberättigad, äger han att sina
anmärkningar, skriftligen avfattade
och åtföljda av de bevis han vill åbe-
ropa, ingiva till Konungens befall-
ningshavande sist den 18 juli.

Närmare föreskrifter angående an-
märknings framställande må med-
delas av centrala valmyndigheten.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

43 §.

Har något i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall härom till denne av valnämndens ordförande ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse med angivande av dagen för anmärkningens prövning. Sådan underrättelse skall avfattas enligt av Konungen fastställt formulär.

Har någon i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall Konungens befallningshavande ofördröjligen med allmänna posten sända denne underrättelse härom med angivande av dagen för anmärkningens prövning. Sådan underrättelse skall avfattas enligt av centrala valmyndigheten fastställt formulär.

45 §.

Den 25 juli eller, om lördag eller söndag då infaller, nästa söckendag sammanträder valnämnden för prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningarna. Sammanträdet skall börja klockan sju eftermiddagen, och vare förhandlingarna offentliga.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande av gjorda anmärkningar med rätt för den, mot vilkens rösträtt anmärkning blivit enligt 42 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 18 juli, skall valnämnden över varje i behörig tid framställd anmärkning omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling avkunna beslut, som, med angivande i korthet av skälen därför, tecknas å den prövade anmärkningsskriften.

I röstlängden införs de rättelser, som av dessa beslut föränledas.

Röstlängden, sålunda rättad, underskrives av valnämnden. Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyget

Konungens befallningshavande prövar anmärkning mot allmän röstlängd vid offentligt sammanträde den 25 juli eller, om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag. Sammanträdet börjar klockan sju eftermiddagen.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande av gjorda anmärkningar med rätt för den, mot vilkens rösträtt anmärkning blivit enligt 42 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 18 juli, skall Konungens befallningshavande över varje i behörig tid framställd anmärkning omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling avkunna beslut, som, med angivande i korthet av skälen därför, tecknas å den prövade anmärkningsskriften. *I röstlängden införs de rättelser som föränledas av besluten.*

Konungens befallningshavande underskriver därefter den eller de röstlängder mot vilka anmärkning framställts. Lokala skattemyndighe-

(Nuvarande lydelse)

därom av valnämndens ordförande tecknat å längden.

(Föreslagen lydelse)

ten förser de röstlängder, mot vilka anmärkning ej framställts inom föreskriven tid, med intyg härom.

46 §.

1. Vill någon klaga över beslut, som i 45 § sägs, göra härom anmälan hos valnämndens ordförande genast eller sist å tredje dagen från den dag, då beslutet avkunnades, och ingive sina besvär till Konungens befallningshavande sist å tionde dagen från sistnämnda dag.

Det åligger valnämndens ordförande att, då anmälan om besvär sker, därom göra anteckning vid beslutet å anmärkningsskriften samt att, sedan den för anmälan bestämda tid utlupit, ofördröjligen insända till Konungens befallningshavande utdrag av röstlängden i de delar, som angå besvär, varom anmälan skett, ävensom handlingarna rörande dessa besvär.

2. Avse besvären annan än klaganden, skola de ingivas i två exemplar; och vare i sådant fall klaganden skyldig att genast åter uttaga det ena exemplaret av de ingivna besvärshandlingarna och låta det tillställas den, som besvären avse, samt inom den tid av minst två, högst tio dagar, som Konungens befallningshavande efter omständigheterna i varje särskilt fall bestämmer, till Konungens befallningshavande inkomma med bevis om dagen för delgivningen.

51 §.

Ej må vid klagan över beslut i fråga om anmärkning mot allmän röstlängd andra bevis gälla än de, som

Ej må vid klagan över beslut i fråga om anmärkning mot allmän röstlängd andra bevis gälla än de,

(Nuvarande lydelse)

hos valnämnden varit i laga ordning företedda.

(Föreslagen lydelse)

som hos Konungens befallningshavande varit i laga ordning företedda.

52 §.

Har emot allmän röstlängd, som blivit i föreskriven ordning framlagd, anmärkning ej förekommit eller har i anledning av framställd anmärkning beslut givits och rättelse, där sådan ifrågakommer, i längden gjorts, lände röstlängden, om annat ej följer av 52 a § eller 53 §, till ovillkorlig efterrättelse vid riksdagsman-
naval, som därefter hålles, intill dess ny röstlängd på föreskrivet sätt kommit till stånd.

Så snart allmän röstlängd enligt 45 § tredje stycket underskrivits av Konungens befallningshavande eller försetts med intyg av lokala skattemyndigheten, lände den, om annat ej följer av 52 a § eller 53 §, till ovillkorlig efterrättelse vid riksdagsman-
naval, som därefter hålles, intill dess ny röstlängd på föreskrivet sätt kommit till stånd.

52 a §.

Har någon till följd av uppenbart fel icke blivit upptagen såsom röstberättigad i den för granskning framlagda röstlängden och har felet ej påtalats i föreskriven ordning genom anmärkning hos valnämnden, äger Konungens befallningshavande på ansökan av honom eller av den lokala skattemyndigheten besluta om rättelse, om den som felet rör vid anmärkningstidens utgång uppfyllde vad lag stadgar såsom villkor för rösträtt. För att kunna upptagas till prövning skall sådan ansökan hava inkommit till Konungens befallningshavande senast den 1 september det år röstlängden upprättats.

Har någon till följd av uppenbart fel icke blivit upptagen såsom röstberättigad i den för granskning framlagda röstlängden och har felet ej påtalats i föreskriven ordning genom anmärkning hos Konungens befallningshavande, äger Konungens befallningshavande på ansökan av honom eller av den lokala skattemyndigheten besluta om rättelse, om den som felet rör vid anmärkningstidens utgång uppfyllde vad lag stadgar såsom villkor för rösträtt. För att kunna upptagas till prövning skall sådan ansökan hava inkommit till Konungens befallningshavande senast den 1 september det år röstlängden upprättats.

Meddelar Konungens befallningshavande beslut om rättelse enligt denna paragraf, skall Konungens befallningshavande ofördröjligen underrätta valnämndens ordförande därom samt kungöra beslutet. Kungörelsen skall anslås på vederbörande kommuns anslagstavla och, där

Meddelar Konungens befallningshavande beslut om rättelse enligt denna paragraf, skall Konungens befallningshavande ofördröjligen underrätta lokala skattemyndigheten därom samt kungöra beslutet. Kungörelsen skall anslås på vederbörande kommuns anslagstavla och, där

(Nuvarande lydelse)

så kan ske, införas i ortstidningar. Det åligger *valnämndens ordförande* att genast rätta röstlängden i enlighet med beslutet. Innan detta skett, äger beslutet icke verkan.

Talan får — — — — — till efterrättelse.

(Föreslagen lydelse)

så kan ske, införas i ortstidningar. Det åligger *lokala skattemyndigheten* att genast rätta röstlängden i enlighet med beslutet. Innan detta skett, äger beslutet icke verkan.

53 a §.

För personer — — — — — särskild röstlängd.

Särskild röstlängd upprättas av *central myndighet som Konungen bestämmer*. Anmärkningar mot sådan röstlängd prövas för varje valkrets av Konungens befallningshavande.

Särskild röstlängd upprättas av *centrala valmyndigheten*. Anmärkningar mot sådan röstlängd prövas för varje valkrets av Konungens befallningshavande.

53 c §.

Ansökan att bli va upptagen i särskild röstlängd göres skriftligen senast den 30 april hos *den myndighet som upprättar röstlängden*.

Vid ansökan skall fogas intyg som visar att sökanden har giltigt svenskt pass och enligt passet är svensk medborgare. Intyget skall vara utfärdat av svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet som *Konungen* bestämt eller av svensk polismyndighet samma år som röstlängden upprättas.

Inkommer ansökan — — — — — svenskt pass.

Ansökan att bli va upptagen i särskild röstlängd göres skriftligen senast den 30 april hos *centrala valmyndigheten*.

Vid ansökan skall fogas intyg som visar att sökanden har giltigt svenskt pass och enligt passet är svensk medborgare. Intyget skall vara utfärdat av svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet som *centrala valmyndigheten* bestämt eller av svensk polismyndighet samma år som röstlängden upprättas.

53 d §.

Beslut över — — — — — kan ske.

Den som — — — — — varit kyrkobokförd.

Särskild röstlängd skall vara upprättad före den 30 juni. Så snart röstlängden är färdig, sändes den till Konungens befallningshavande. Hos denne skall röstlängden vara framlagd för granskning från och med den 6 till och med den 12 juli.

Särskild röstlängd skall vara upprättad före den 30 juni. Så snart röstlängden är färdig, sändes den till Konungens befallningshavande. Hos denne skall röstlängden vara framlagd för granskning *varje vardag med undantag av lördag* från

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

och med den 6 till och med den 12 juli eller, om sistnämnda dag är en lördag eller söndag, till och med närmast följande måndag.

53 j §.

Ansökan att bli upptagen i särskild röstlängd, intyg om innehav av svenskt pass samt underrättelse enligt 53 i § andra eller tredje stycket böra avfattas enligt formulär som fastställas av *Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer*.

Blanketter till ansökan och intyg skola finnas tillgängliga hos *den myndighet som upprättar särskild röstlängd* samt hos svensk beskickning och annan svensk utlandsmyndighet som *Konungen bestämmer*.

Ytterligare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om särskild röstlängd meddelas av *Konungen*.

Ansökan att bli upptagen i särskild röstlängd, intyg om innehav av svenskt pass samt underrättelse enligt 53 i § andra eller tredje stycket böra avfattas enligt formulär som fastställas av *centrala valmyndigheten*.

Blanketter till ansökan och intyg skola finnas tillgängliga hos *centrala valmyndigheten* samt hos svensk beskickning och annan svensk utlandsmyndighet som *centrala valmyndigheten bestämmer*.

Ytterligare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna om särskild röstlängd meddelas av *centrala valmyndigheten*.

55 a §.

Då val i hela riket till riksdagen skall förrättas, skall, i den mån icke *Konungen* annorledes förordnar, för envar som enligt röstlängd är röstberättigad vid valet upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt där den röstberättigade äger anmäla sig till röstning, dagen för valet samt den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör. Röstkort upprättas för den som är upptagen i allmän röstlängd av *valnämnden* och för den som är upptagen i särskild röstlängd av *Konungens befallningshavande*.

Då val i hela riket till riksdagen skall förrättas, skall, i den mån icke *centrala valmyndigheten* annorledes förordnar, för envar som enligt röstlängd är röstberättigad vid valet upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt där den röstberättigade äger anmäla sig till röstning, dagen för valet samt den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör. Röstkort upprättas för den som är upptagen i allmän röstlängd av *lokala skattemyndigheten* och för den som är upptagen i särskild röstlängd

(Nuvarande lydelse)

Röstkort må upprättas gemensamt för riksdagsmannaval och kommunalval. Är väljaren icke röstberättigad vid samtliga val, skall förhållandet tydligt angivas å kortet.

Röstkorten skola ————— de röstberättigade.

Då annat val till riksdagen än i första stycket sägs skall förrättas eller då röstkort förkommit, icke utsänts eller ej kommit den röstberättigade till handa, äger röstberättigade efter därom gjord framställning erhålla röstkort. Röstberättigad, som avses i 70 § 2 eller 3 mom., äger, innan röstkorten blivit på sätt ovan i andra stycket sägs översända till de röstberättigade, efter framställning erhålla röstkort.

Framställning om ——— till honom.

Röstkort må ej utlämnas före det röstlängden blivit, på sätt i 45 § sista stycket eller 53 f § sista stycket sägs, underskriven av valnämnden eller Konungens befallningshavande, ej heller senare än dagen före valdagen. Röstkort som utfärdats för visst val må användas vid val, som hålles därefter, såframt röstlängden alltjämt länder till efterrättelse.

Närmare föreskrifter i avseende å röstkortens upprättande meddelas av Konungen.

(Föreslagen lydelse)

av Konungens befallningshavande. Röstkort må upprättas gemensamt för riksdagsmannaval och kommunalval. Är väljaren icke röstberättigad vid samtliga val, skall förhållandet tydligt angivas å kortet.

Då annat val till riksdagen än i första stycket sägs skall förrättas eller då röstkort förkommit, icke utsänts eller ej kommit den röstberättigade till handa, äger röstberättigade efter därom gjord framställning erhålla röstkort. Röstberättigad, som för röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg behöver erhålla sitt röstkort innan röstkorten blivit översända till de röstberättigade enligt andra stycket, äger efter framställning utfå sitt röstkort dessförinnan.

Röstkort må ej utlämnas innan den röstlängd som skall gälla vid valet blivit underskriven av Konungens befallningshavande eller försedd med intyg av lokala skattemyndigheten och ej heller senare än dagen före valdagen. Röstkort som utfärdats för visst val må användas vid val, som hålles därefter, såframt röstlängden alltjämt länder till efterrättelse.

Närmare föreskrifter i avseende å röstkortens upprättande meddelas av centrala valmyndigheten.

56 §.

1. Då val ————— valbara personer.
2. Anmälan skall ————— anmäla honom.
Giver anmälan ————— anmälan skett.
Senast å ————— intyg ingivas.
3. Sedan den ————— anses obefintligt.

(Nuvarande lydelse)

Över godkända anmälningar upp-
rättar Konungens befallningshavan-
de en lista. Å denna uppföras parti-
beteckningarna i bokstavsordning
och, under varje partibeteckning, de
av partiet anmälda kandidaterna. Å
listan utsättes även erinran om be-
stämmelserna i 59 § *sjätte* stycket.
Formulär till listan fastställs av
Konungen.

Över Konungens ————— över valet.

4. Därefter utfärdar ————— i ortstidningar.

I kungörelsen ————— utlandsmyndighet; samt

g) då val i hela riket till riksdagen
skall förrättas, erinran om rätt för
väljare att i vissa fall utöva rösträtt
å svenskt fartyg *utom riket*.

Förrättas annat ————— om valen.

(Föreslagen lydelse)

Över godkända anmälningar upp-
rättar Konungens befallningshavan-
de en lista. Å denna uppföras parti-
beteckningarna i bokstavsordning
och, under varje partibeteckning, de
av partiet anmälda kandidaterna. Å
listan utsättes även erinran om be-
stämmelserna i 59 § *femte* stycket.
Formulär till listan fastställs av
centrala valmyndigheten.

Över Konungens ————— över valet.

4. Därefter utfärdar ————— i ortstidningar.

I kungörelsen ————— utlandsmyndighet; samt

g) då val i hela riket till riksdagen
skall förrättas, erinran om rätt för
väljare att i vissa fall utöva rösträtt
å svenskt fartyg *i utrikes fart*.

59 §.

Vid valet ————— gult papper.

Å valsedel ————— flera kandidater.

Partibeteckning bör ————— avser (valkrets-beteckning).

Namnen på ————— det andra.

Har å ————— den beteckningen.

Valsedel bör ————— vilka åsyftas.

Anvisningar till vägledning för
valsedels utformning meddelas av
Konungen.

Anvisningar till vägledning för
valsedels utformning meddelas av
centrala valmyndigheten.

68 §.

1. När alla, ————— röstningen avslutad.

2. Omedelbart därefter uttagas
valkuverten ur valurnan och räknas
öppnade. I det protokoll, som i över-
ensstämmelse med av *Konungen*
fastställt formulär och däri givna
anvisningar skall föras vid förrätt-
ningen, antecknas antalet valkuvert.
Jämväl räknas och upptages i proto-
kollet antalet personer, som enligt
anteckningarna i röstlängden delta-

2. Omedelbart därefter uttagas
valkuverten ur valurnan och räknas
öppnade. I det protokoll, som i
översstämmelse med av *centrala*
valmyndigheten fastställt formulär
och däri givna anvisningar skall fö-
ras vid förrättningen, antecknas an-
talet valkuvert. Jämväl räknas och
upptages i protokollet antalet perso-
ner, som enligt anteckningarna i

(Nuvarande lydelse)

git i valet. Därefter tillkännagives såväl antalet valkuvert som antalet nyssnämnda personer.

3. Sedan dessa — — — — — följande sätt.
 - a) Valkuverten öppnas — — — — — å protokollet.
4. I protokollet — — — — — gruppens sedlar inlagts.
5. Förrättningen skall — — — — — till riksdagen.

(Föreslagen lydelse)

röstlängden deltagit i valet. Därefter tillkännagives såväl antalet valkuvert som antalet nyssnämnda personer.

70 §.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å postanstalt. Den som vårdas eller tjänstgör å sådan sjukvårdsanstalt eller anstalt som förvaltas av kriminalvårdsstyrelsen, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att anstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

2. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller fullgör vapenfri tjänst i stället för värnpliktstjänstgöring eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han

Röstberättigad, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl är förhindrad att rösta på valdagen i vallokalen för det valdistrikt där han är uppförd i röstlängd, får rösta på postanstalt inom riket, hos svensk utlandsmyndighet eller på svenskt fartyg i utrikes fart. Röstning på fartyg anordnas endast när val till riksdagen förrättas i hela riket.

Centrala valmyndigheten bestämmer hos vilka svenska utlandsmyndigheter och, efter framställning, på vilka svenska fartyg i utrikes fart som röstmottagning skall anordnas. Centrala valmyndigheten meddelar närmare bestämmelser om framställning som nyss nämnts.

Rätt att rösta på fartyg tillkommer endast den som tillhör fartygets besättning eller annan personal på fartyget eller som är passagerare på fartyget.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

är i röstlängd upptagen, å postanstalt inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, hos svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som Konungen bestämmer. Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passagerare å dylikt fartyg, må han ock avlämna sådan valsedel å fartyget.

Förekommer, då val till riksdagen skall förrättas i hela riket, anledning till antagande, att svenskt fartyg kommer att befinna sig utom riket under den tid, då röstmottagning enligt 72 § sker inom riket, äger Konungen på därom gjord framställning föreskriva, att röstmottagning utom riket skall, om hinder härför icke uppkommer, äga rum å fartyget. Konungen meddelar närmare bestämmelser om behörighet att göra sådan framställning och om den ordning, vari framställningen skall ske.

72 §.

Röstmottagare är — — — — — ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med trettionde dagen före valdagen till och med valdagen, utom riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola

Röstmottagning på postanstalt skall äga rum från och med trettionde dagen före valdagen till och med valdagen. Röstmottagning hos utlandsmyndighet skall äga rum från

(Nuvarande lydelse)

insändas till *Konungens befallningshavande i Stockholms län* eller översändas till svensk utlandsmyndighet för vidarebefordran till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*.

Röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme före klockan elva förmiddagen och en timme efter klockan ett eftermiddagen. *Där särskilda skäl därtill äro, må Konungen begränsa tiden för röstmottagning å valdagen till den tid postanstalt hålles öppen för allmänheten, dock minst en timme.*

(Föreslagen lydelse)

och med trettionde dagen och röstmottagning på fartyg från och med *fyrtiofemte dagen före valdagen* till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola insändas till *centrala valmyndigheten* eller översändas till svensk utlandsmyndighet för vidarebefordran till *centrala valmyndigheten*.

Röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme före klockan elva förmiddagen och en timme efter klockan ett eftermiddagen. *Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, fångvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstmottagning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning. Sådan postanstalt får inrättas för röstmottagning på valdagen eller, om särskilda skäl föreligga, för röstmottagning på dag före valdagen, dock tidigast sjunde dagen före valdagen.*

Finnas inom en ort flera postanstalter, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att röstmottagning skall äga rum endast på någon eller några av dessa.

De väljare, ————— sina valsedlar.

Ej må ————— väljande tillåtas.

Å postanstalt ————— denna lag.

Där röstmottagning skall äga rum hos — — — till kännedom.

Där röstmottagning skall äga rum å — — — ombordvarandes kännedom.

73 §.

Vid röstningen ————— 96 §.

Väljaren skall med ————— i riket.

(Nuvarande lydelse)

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. I fall, där röstkort jämlikt 71 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok. Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. *Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 70 § 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.*

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet eller sjöfartsboken avser, *samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften om anledningen härtill sannolik*, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för valet.

Väljaren skall — — — — — till röstmottagaren.

Är valkuvertet — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den Konungens befallningshavande, som enligt vad känt är skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets väljaren tillhör, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av *Konungen* fastställt formulär.

(Föreslagen lydelse)

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. I fall, där röstkort jämlikt 71 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok. Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn.

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet eller sjöfartsboken avser, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för valet.

75 §.

Röstmottagare inom riket skall *omgående* översända ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse, inlagts till den Konungens be-

2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 148*

Röstmottagare inom riket skall översända ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, till den Konungens befallningshavande,

(Nuvarande lydelse)

fallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som *Konungen* bestämmer, för vidarebefordran till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara *Konungens befallningshavande i Stockholms län* till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*, skall införas i särskild förteckning samt, där väljaren tillhör valkrets, för vilken annan än *Konungens befallningshavande i Stockholms län* har att verkställa röstsammanräkning, snarast möjligt med posten vidarebefordras till den *Konungens befallningshavande*, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit — — — under lås.

(Föreslagen lydelse)

som skall verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till *centrala valmyndigheten*; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som *centrala valmyndigheten* bestämmer, för vidarebefordran till *centrala valmyndigheten*. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara *centrala valmyndigheten* till handa sist klockan tolv dagen före valdagen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till *centrala valmyndigheten*, skall införas i särskild förteckning samt snarast möjligt med posten vidarebefordras till den *Konungens befallningshavande*, som skall verkställa röstsammanräkningen.

76 §.

Sammanräkning av avgivna röster verkställs av *Konungens befallningshavande* för varje valkrets å tid och ställe, som *Konungens befallningshavande* bestämmer. Samman-

Sammanräkning av avgivna röster verkställs av *Konungens befallningshavande* för varje valkrets å tid och ställe, som *Konungens befallningshavande* bestämmer. Samman-

(Nuvarande lydelse)

räkning verkställs vid offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart ske kan, dock icke förrän å åttonde dagen efter valdagen.

Vid förrättningen — — — — — varje parti.

Om förrättningen — — — — — i ortstidningar.

Det åligger Konungens befallningshavande att *i god tid* före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 68 § 3 mom., inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare infordra vad som fattas. Konungens befallningshavande verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnes dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar Konungens befallningshavande, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

(Föreslagen lydelse)

räkning verkställs vid offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart ske kan.

Det åligger Konungens befallningshavande att före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 68 § 3 mom., inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare infordra vad som fattas. Konungens befallningshavande verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnes dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar Konungens befallningshavande, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

83 §.

Vid rösternas sammanräknande användas av *Konungen* fastställda blanketter med anvisningar, och låte Konungens befallningshavande vid förrättningen föra protokoll enligt formulär, som *av Konungen fastställs*.

Samtliga valsedlar — — — — — valet gäller.

Kan förrättningen — — — — — äro obrutna.

Vid rösternas sammanräknande användas av *centrala valmyndigheten* fastställda blanketter med anvisningar, och låte Konungens befallningshavande vid förrättningen föra protokoll enligt formulär, som *fastställs av centrala valmyndigheten*.

85 §.

1. Mandaten i — — — — — erhålla mandaten.

Har i — — — — — i ordningen.

2. Har enligt — — — — — vid valet.

3. Centrala valmyndigheten — — — — — valet gäller.

4. *Anvisningar för centrala valmyndighetens förrättning enligt denna paragraf meddelas av Konungen.*

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

96 §.

Kuvert, varom förmåles i 60, 62, 63 och 73 §§, skola vara av ogenomskinligt papper av *samma färg som valsedel för riksdagsmannavalet* samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av *Konungen* fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg samt på dess bekostnad tillhandahållas valnämnden. Kuvert som avses i 60, 62 och 73 §§ tillställas på statsverkets bekostnad även röstmottagare. I 62 och 63 §§ omförmälda kuvert ävensom ytterkuvert som avses i 73 § skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas jämväl i riksdagen representerat parti.

I 62 och 63 §§ omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga hos valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt hos svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som *Konungen* bestämmer, eller å svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Kuvert, varom förmåles i 60, 62, 63 och 73 §§, skola vara av ogenomskinligt papper samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av *centrala valmyndigheten* fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg samt på dess bekostnad tillhandahållas valnämnden. Kuvert som avses i 60, 62 och 73 §§ tillställas på statsverkets bekostnad även röstmottagare. I 62 och 63 §§ omförmälda kuvert ävensom ytterkuvert som avses i 73 § skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas jämväl i riksdagen representerat parti.

I 62 och 63 §§ omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga hos valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt hos svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som *centrala valmyndigheten* bestämmer, eller å svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger ————— §§ sägs.

Blanketter till ————— tillhandahållas valnämnden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Före den 1 ja-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nuari 1971 skall de nya bestämmelserna dock tillämpas endast i fråga om val för tid efter utgången av år 1970 och vid upprättandet av röstlängd år 1970.

Tjänstgöringstiden för ordförande, ledamöter och suppleanter i valnämnd upphör vid utgången av år 1970. Ny ordförande samt nya ledamöter och suppleanter skall utses enligt de nya bestämmelserna år 1970.

Förslag

till

Lag

om ändring i kommunala vallagen (1930:253)

Härigenom förordnas i fråga om kommunala vallagen (1930:253)¹,
dels att 3 § 2 mom. och 20 § 2 mom. skall upphöra att gälla,
dels att 1, 4, 7—9 §§, 11 §, 19 § 1, 2 och 4 mom., 20 § 1 mom., 22 § 1 mom.,
 23, 24 §§, 33 § 2 mom., 35, 37, 38, 40, 41, 43 §§, 48 § 2 mom., 49 § 1 mom.,
 51 §, 52 § 2 mom., 53 a, 54, 56, 60 och 61 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att rubriken omedelbart före 35 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas nya bestämmelser, 47 a § och 52 § 3 mom.,
 av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Val, som avses i denna lag, kallas kommunalval och äro val av lands-
 tingsmän, kommunalfullmäktige,
municipalfullmäktige, stadsfullmäk-
 tige och kyrkofullmäktige.

Val, som avses i denna lag, kallas kommunalval och äro val av lands-
 tingsmän, kommunalfullmäktige,
 stadsfullmäktige och kyrkofullmäk-
 tige.

4 §.

Röstberättigad äger — — — — — är mantalsskriven.

Om rätt att i vissa fall utöva röst-
 rätt inom riket å postanstalt samt

Om rätt att i vissa fall utöva röst-
 rätt inom riket på postanstalt samt

¹ Senaste lydelse av
 3 § 2 mom. 1968:183
 4 § 1962:72
 8 § 1968:183
 9 § 1967:833
 11 § 1 mom. 1968:183
 11 § 2 mom. 1967:833
 19 § 1 mom. 1968:183
 19 § 2 mom. 1963:128
 19 § 4 mom. 1961:606
 20 § 1 mom. 1968:183
 20 § 2 mom. 1962:72
 22 § 1 mom. 1966:94
 23 § 1968:183
 33 § 2 mom. »
 35 § 1 mom. 1968:178

35 § 2 mom. 1967:833
 35 § 3 mom. »
 35 § 4 mom. 1961:606
 37 § 1967:833
 38 § 1968:183
 40 § 1967:833
 41 § »
 43 § 1968:183
 51 § 1963:128
 52 § 2 mom. 1968:183
 53 a § 1961:606
 54 § »
 56 § 1964:129
 60 § 1968:183
 61 § 1966:682
 rubriken omedelbart före 35 § 1962:72

(Nuvarande lydelse)

utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg stadgas i 6 kap.

(Föreslagen lydelse)

utom riket hos svensk utlandsmyndighet eller på svenskt fartyg stadgas i 6 kap.

7 §.

Röstlängd upprättas för varje kommun. Äro i kommun flera valdistrikt vid val av landstingsmän samt kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige, skall längden uppläggas i särskilda delar, en för varje valdistrikt; dock skall, där sådant valdistrikt omfattar två eller flera församlingar eller distrikt vid val av kyrkofullmäktige eller delar av församlingar eller distrikt vid val av kyrkofullmäktige, särskild del uppläggas för varje församling eller kyrkligt valdistrikt eller del därav. Finnes inom kommun eller valdistrikt municipalsamhälle, skall för detta särskild del uppläggas.

Om röstlängd — — — — — är stadgat.

8 §.

I röstlängden — — — — — och landstingsmän.

Envar sådan — — — — — löpande kalenderår.

Där en — — — — — i längden.

Närmare föreskrifter i avseende å röstlängdens upprättande, så ock om skyldighet för myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas av *Konungen*.

Närmare föreskrifter i avseende å röstlängdens upprättande, så ock om skyldighet för myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas av *den centrala myndighet som avses i 30 § 2 mom. lagen om val till riksdagen (centrala valmyndigheten)*.

9 §.

Senast den 30 juni skall röstlängden vara upprättad och avsänd eller avlämnad till valnämndens ordförande.

Röstlängd skall vara upprättad före den 30 juni.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Envar äger att under behörig tillsyn taga del av röstlängden ävensom göra avskrift därav.

Vad i lagen om val till riksdagen stadgas om allmän röstlängds framläggande till granskning och om kungörelse därom, om underrättelse till person, som i längden upptagits såsom icke röstberättigad, om framställande av anmärkning mot längden och om underrättelse till den, mot vilkens rösträtt anmärkning framställts, om prövning av sådan anmärkning samt om längdens justering ävensom om klagan över *valnämndens* beslut skall äga motsvarande tillämpning beträffande röstlängd, som avses i detta kapitel.

Vad i lagen om val till riksdagen stadgas om allmän röstlängds framläggande till granskning och om kungörelse därom, om underrättelse till person, som i längden upptagits såsom icke röstberättigad, om framställande av anmärkning mot längden och om underrättelse till den, mot vilkens rösträtt anmärkning framställts, om prövning av sådan anmärkning samt om längdens justering ävensom om klagan över *länsstyrelses* beslut skall äga motsvarande tillämpning beträffande röstlängd, som avses i detta kapitel.

11 §.

1 m o m. Allmänna kommunalval skola förrättas, val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige samma dag som ordinarie val till riksdagen äger rum samt *val av municipalfullmäktige första söndagen och val av kyrkofullmäktige tredje söndagen i oktober.*

1 m o m. Allmänna kommunalval skola förrättas, val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige samma dag som ordinarie val till riksdagen äger rum samt val av kyrkofullmäktige tredje söndagen i oktober.

2 m o m. Annat än ————— av länsstyrelsen.

Beträffande församling ————— är stadgat.

Sådant val *av municipalfullmäktige eller av kyrkofullmäktige*, som avses i detta moment, må icke förrättas, *municipalfullmäktigval å samma dag som landstingsmannaval för samhället samt kyrkofullmäktigval* å dag, då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige, *municipalfullmäktige eller stadsfullmäktige* inom valdistriktet äger rum.

Sådant val av kyrkofullmäktige, som avses i detta moment, må icke förrättas å dag, då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige inom valdistriktet äger rum.

Om valdag, ————— underrätta postverket.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 §.

1 m o m. Då kommunalval skall förrättas, skall, i den mån icke *Konungen* annorledes förordnar, för envar i röstlängden som röstberättigad vid valet upptagen person genom *valnämndens* försorg upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt den röstberättigade tillhör, dagen för valet samt den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör. Röstkort må upprättas gemensamt för flera val. Är väljaren icke röstberättigad vid samtliga val, skall förhållandet tydligt angivas å kortet.

Röstkortlen skola — — — — — de röstberättigade.

Upprättande och — — — — — vid valet.

2 m o m. Har röstkort förkommit, icke utsänts eller ej kommit den röstberättigade till handa, äger den röstberättigade efter därom gjord framställning erhålla röstkort. Röstberättigad som *avses i 35 § 2 eller 3 mom. äger, innan röstkorten blivit på sätt ovan i 1 mom. sägs översända till de röstberättigade, efter framställning erhålla röstkort.*

Framställning om erhållande av röstkort skall göras skriftligen eller muntligen till *valnämnden*. Vid framställningen skall uppgivas den röstberättigades fullständiga namn och födelsetid samt hemvist i den ort, där han är uppförd i röstlängd. Där så begäres, skall röstkortet med

1 m o m. Då kommunalval skall förrättas, skall, i den mån icke *centrala valmyndigheten* annorledes förordnar, för envar i röstlängden som röstberättigad vid valet upptagen person genom *lokala skattemyndighetens* försorg upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt den röstberättigade tillhör, dagen för valet samt den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör. Röstkort må upprättas gemensamt för flera val. Är väljaren icke röstberättigad vid samtliga val, skall förhållandet tydligt angivas å kortet.

de röstberättigade.

vid valet.

2 m o m. Har röstkort förkommit, icke utsänts eller ej kommit den röstberättigade till handa, äger den röstberättigade efter därom gjord framställning erhålla röstkort. Röstberättigad, *som för röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg behöver erhålla sitt röstkort innan röstkorten blivit översända till de röstberättigade enligt 1 mom., äger efter framställning utfå sitt röstkort dessförinnan.*

Framställning om erhållande av röstkort skall göras skriftligen eller muntligen till *lokala skattemyndigheten*. Vid framställningen skall uppgivas den röstberättigades fullständiga namn och födelsetid samt hemvist i den ort, där han är uppförd i röstlängd. Där så begäres,

(Nuvarande lydelse)

posten tillställas den röstberättigade. Möter för upprättande av röstkort hinder, som icke omedelbart kan delgivas sökanden, skall meddelande med angivande av hindrets art ofödröjligen översändas till honom.

Röstkort må — — — — — före valdagen.

4 m o m. Närmare föreskrifter i avseende å röstkortens upprättande meddelas av *Konungen*.

(Föreslagen lydelse)

skall röstkortet med posten tillställas den röstberättigade. Möter för upprättande av röstkort hinder, som icke omedelbart kan delgivas sökanden, skall meddelande med angivande av hindrets art ofödröjligen översändas till honom.

4 m o m. Närmare föreskrifter i avseende å röstkortens upprättande meddelas av *centrala valmyndigheten*.

20 §.

1 m o m. När val — — — — — i ortstidningar.

I kungörelsen — — — — — utlandsmyndighet; samt

e) då fråga är om allmänt val, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg *utom riket*.

Förrättas flera — — — — — om valen.

e) då fråga är om allmänt val, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg *i utrikes fart*.

22 §.

1 m o m. Val av landstingsmän, kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige *eller municipalfullmäktige* skall pågå mellan klockan åtta och elva förmiddagen, mellan klockan ett och tre eftermiddagen samt mellan klockan fem och nio eftermiddagen.

Där å — — — — — tredje stycket.

Val av — — — — — sju eftermiddagen.

Vallokal och, — — — — — äga rum.

1 m o m. Val av landstingsmän, kommunalfullmäktige *eller* stadsfullmäktige skall pågå mellan klockan åtta och elva förmiddagen, mellan klockan ett och tre eftermiddagen samt mellan klockan fem och nio eftermiddagen.

23 §.

Val är — — — — — vitt papper.

Å valsedel — — — — — flera kandidater.

Partibeteckning bör — — — avser (valkrets-beteckning).

Valsedel bör — — — — — vilka åsyftas.

Är något — — — — — såsom obefintliga.

(Nuvarande lydelse)

Anvisningar till vägledning för valsedels utformning meddelas av *Konungen*.

Valsedel skall upptaga namnen antingen i en följd, det ena under det andra, eller ock på sätt formulär vid denna lag utvisar.

I förra fallet må namnen å valsedeln vara högst dubbelt så många som det antal landstingsmän eller fullmäktige valet avser, dock må, där endast en landstingsman skall utses, valsedel innehålla tre namn. Namnen gälla själva landstingsmannan- eller fullmäktigvalet samt, i den mån de icke därvid tagas i anspråk, val av suppleanter *för landstingsmän* eller *av efterträdare för fullmäktige*.

I senare — — — — — såsom obefintligt.

(Föreslagen lydelse)

Anvisningar till vägledning för valsedels utformning meddelas av *centrala valmyndigheten*.

24 §.

Valsedel skall upptaga namnen antingen i en följd, det ena under det andra, eller ock, *vid val av landstingsmän eller vid val av fullmäktige i kommun eller församling, där suppleanter icke skola utses*, på sätt formulär vid denna lag utvisar.

I förra fallet må namnen å valsedeln vara högst dubbelt så många som det antal landstingsmän eller fullmäktige valet avser, dock må, där endast en landstingsman skall utses, valsedel innehålla tre namn. Namnen gälla själva landstingsmannan- eller fullmäktigvalet samt, i den mån de icke därvid tagas i anspråk, val av suppleanter eller efterträdare.

33 §.

2 m o m. Så snart det kan ske efter röstningens avslutande uttagas valkuverten ur valurnan och räknas oöppnade. I det protokoll, som i överensstämmelse med särskilda av *Konungen* fastställda formulär och i formulären givna anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet. Därefter tillkännagives såväl antalet valkuvert som antalet nyssnämnda personer.

2 m o m. Så snart det kan ske efter röstningens avslutande uttagas valkuverten ur valurnan och räknas oöppnade. I det protokoll, som i överensstämmelse med särskilda av *centrala valmyndigheten* fastställda formulär och i formulären givna anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet. Därefter tillkännagives såväl antalet valkuvert som antalet nyssnämnda personer.

(Nuvarande lydelse)

6 KAP.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning, konsulat eller fartyg.

(Föreslagen lydelse)

6 KAP.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg.

35 §.

1 mom. Vid allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, så ock vid annat kommunalval, beträffande vilket Konungen förordnat att röstmottagning å postanstalt skall äga rum å valdagen, må röstberättigad som på grund av vistelse å annan ort inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden, å valdagen avlämna valsedel å postanstalt. Vid val som nu sagts må den, som vårdas eller tjänstgör å sådan sjukvårdsanstalt eller anstalt som förvaltas av kriminalvårdsstyrelsen, vid vilken postanstalt finnes inrättad, å valdagen där avlämna valsedel, ändock att anstalten är belägen å den ort, där väljaren är uppförd i röstlängden.

Vid annat kommunalval än som avses i första stycket må röstberättigad närmaste helgfria dag före valdagen avlämna valsedel å postanstalt, om det med skäl kan antagas att den röstberättigade på grund av vistelse å annan ort inom riket eller på grund av vård eller tjänstgöring å sjukvårdsanstalt eller anstalt som förvaltas av kriminalvårdsstyrelsen är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen.

2 mom. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å val-

Röstberättigad, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl är förhindrad att rösta på valdagen i vallokalen för det valdistrikt där han är uppförd i röstlängd, får rösta på postanstalt inom riket, hos svensk utlandsmyndighet eller på svenskt fartyg i utrikes fart. Röstning hos utlandsmyndighet eller på fartyg får dock ske endast vid allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, om ej centrala valmyndigheten förordnar annat.

Centrala valmyndigheten bestämmer hos vilka svenska utlandsmyndigheter och, efter framställning, på vilka svenska fartyg i utrikes fart som röstmottagning skall anordnas. Centrala valmyndigheten meddelar närmare bestämmelser om sådan framställning.

Rätt att rösta på fartyg tillkommer endast den som tillhör fartygets besättning eller annan personal på fartyget eller som är passagerare på fartyget.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

dagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller fullgör vapenfri tjänst i stället för värnpliktstjänstgöring eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel å postanstalt inom riket.

3 m o m. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs eller till följd av omständighet som angives i 1 mom. andra stycket icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel hos svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som Konungen bestämmer. Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passagerare å dylikt fartyg, må han ock avlämna valsedel å fartyget.

Förekommer, då allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall för rättas, anledning till antagande, att svenskt fartyg kommer att befinna sig utom riket under den tid, då röstmottagning enligt 37 § sker inom riket, äger Konungen på därom gjord framställning föreskriva, att röstmottagning utom riket skall, om hinder härför icke uppkommer, äga

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

rum å fartyget. Konungen meddelar närmare bestämmelser om behörighet att göra sådan framställning och om den ordning, vari framställningen skall ske.

4 m o m. Valsedel som avlämnas enligt 1—3 mom. skall avse valet i den valkrets, där den röstberättigade är upptagen i röstlängden.

37 §.

Röstmottagare är — — — — — ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med trettionde dagen före valdagen till och med valdagen eller, vid annat kommunalval än som avses i 35 § 1 mom. första stycket, närmaste helgfria dag före valdagen. Utom riket skall röstmottagning ej i något fall äga rum längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till Konungens befallningshavande i Stockholms län eller översändas till svensk utlandsmyndighet för vidarebefordran till Konungens befallningshavande i Stockholms län.

Röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme före klockan elva förmiddagen och en timme efter klockan ett eftermiddagen. Där särskilda skäl därtill äro, må Konungen begränsa tiden för röstmottagning å valdag till den tid postanstalt hålles öppen för allmänheten, dock minst en timme.

Röstmottagning på postanstalt skall äga rum från och med trettionde dagen före valdagen till och med valdagen. Vid annat val än allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, skall dock röstmottagningen avslutas närmaste helgfria dag före valdagen, om ej centrala valmyndigheten förordnar annat. Röstmottagning hos utlandsmyndighet skall äga rum från och med trettionde dagen och med fyrtiofemte dagen före valdagen till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till centrala valmyndigheten eller översändas till svensk utlandsmyndighet för vidarebefordran till centrala valmyndigheten.

Röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme före klockan elva förmiddagen och en timme efter klockan ett eftermiddagen. Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, fångvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

röstmottagning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning. Sådan postanstalt får inrättas för röstmottagning på valdagen eller, om särskilda skäl föreligger, för röstmottagning på dag före valdagen, dock tidigast sjunde dagen före valdagen.

Finnas inom en ort flera postanstalter, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att röstmottagning skall äga rum endast på någon eller några av dessa.

De väljare, — — — — — sina valsedlar.

Ej må — — — — — väljande tillåtas.

Å postanstalt — — — — — denna lag.

Där röstmottagning skall äga rum hos — — — till kännedom.

Där röstmottagning skall äga rum å — — — ombordvarandes kännedom.

38 §.

Vid röstningen — — — — — 60 §.

Väljaren skall med — — — — — och postadress.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. I fall, där röstkort enligt 36 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok. Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. *Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 1 mom. andra stycket, 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.*

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är an-

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. I fall, där röstkort enligt 36 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok. Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn.

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är an-

(Nuvarande lydelse)

nan än den röstkortet eller sjöfartsboken avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften om anledningen härtill sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val röstningen avser.

Väljaren skall — — — — — till röstmottagaren.

Är valkuvert — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som enligt vad känt är skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av *Konungen* fastställt formulär.

(Föreslagen lydelse)

nan än den röstkortet eller sjöfartsboken avser, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val röstningen avser.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som enligt vad känt är skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av *centrala valmyndigheten* fastställt formulär.

40 §.

Röstmottagare inom — — — — — verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som *Konungen* bestämmer, för vidarebefordran till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara *Konungens befallningshavande i Stockholms län* till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till *centrala valmyndigheten*; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller annan svensk utlandsmyndighet, som *centrala valmyndigheten* bestämmer, för vidarebefordran till *centrala valmyndigheten*. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara *centrala valmyndigheten* till handa sist klockan tolv dagen före valdagen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

41 §.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till *Konungens befallningshavande i Stockholms län*, skall införas i särskild förteckning samt snarast möjligt med posten vidarebefordras till den *myndighet*, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit — — — under lås.

43 §.

Sammanräkning verkställs vid offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart ske kan, *dock icke förrän å åttonde dagen efter valdagen och ej heller förrän sammanräkning av samtidigt förrättat val till riksdagen avslutats.*

Om förrättningen — — — — — i ortstidningar.

Det åligger länsstyrelsen att *i god tid* före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 34 §, inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare infordra vad som fattas. Länsstyrelsen verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar länsstyrelsen, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till *centrala valmyndigheten*, skall införas i särskild förteckning samt snarast möjligt med posten vidarebefordras till den *länsstyrelse*, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Sammanräkning verkställs vid offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart ske kan. *Sammanräkning av kommunalval får dock icke medföra att sammanräkning av samtidigt förrättat val till riksdagen försenas.*

Det åligger länsstyrelsen att före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 34 §, inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare infordra vad som fattas. Länsstyrelsen verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar länsstyrelsen, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

47 a §.

Sedan val av fullmäktige avslutats för kommun eller församling, där suppleanter för fullmäktige skola finnas, skola suppleanter utses

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

sålunda, att för varje fullmäktig inom det parti för vilket han blivit vald, företagas sammanräkningar till det antal som motsvarar hälften av det antal platser partiet erhållit. Utgör hälften av nämnda antal ett brutet tal, företagas i stället så många sammanräkningar som motsvara närmast högre hela tal. Har fullmäktig fått sig tillerkänd plats från flera partier, anses han vald för det parti, från vilket plats först tilldelades honom.

Bestämmelserna i 47 § andra och tredje styckena skola äga motsvarande tillämpning i fråga om utseende av suppleant för fullmäktig.

48 §.

2 m o m. Hava vid valet landstingsmän eller fullmäktige icke blivit till föreskrivet antal utsedda, anställas ofördröjligen nytt val för utseende av det felande antalet och, vid val av landstingsmän, jämväl av suppleanter. Äro landstingsmän men ej suppleanter valda till erforderligt antal, skall vid valet bero.

2 m o m. Hava vid valet landstingsmän eller fullmäktige icke blivit till föreskrivet antal utsedda, anställas ofördröjligen nytt val för utseende av det felande antalet. Vid val av landstingsmän och vid val av fullmäktige i kommun eller församling, där suppleanter skola finnas, utses i det nya valet jämväl suppleanter. Äro landstingsmän eller fullmäktige men ej suppleanter valda till erforderligt antal, skall vid valet bero.

49 §.

1 m o m. Vid rösternas sammanräknande användas blanketter och föres protokoll i överensstämmelse med formulär, som fastställts av Konungen, och i formulären givna anvisningar.

1 m o m. Vid rösternas sammanräknande användas blanketter och föres protokoll i överensstämmelse med formulär, som fastställts av centrala valmyndigheten, och i formulären givna anvisningar.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

51 §.

Efter röstsammanräkning för val av *landstingsmän* — — — den valde.

Efter röstsammanräkning för val av fullmäktige åligger det länsstyrelsen att översända avskrift av protokollet över förrättningen till kommunen eller församlingen samt att utan avgift skyndsamt låta tillställa var och en fullmäktig ett utdrag av förrättningsprotokollet i vad det rör honom.

Efter röstsammanräkning för val av fullmäktige åligger det länsstyrelsen att översända avskrift av protokollet över förrättningen till kommunen eller församlingen samt att utan avgift skyndsamt låta tillställa var och en fullmäktig *och suppleant* ett utdrag av förrättningsprotokollet i vad det rör honom.

52 §.

2 m o m. Avgår fullmäktig före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall på fullmäktiges anmälan ny sammanräkning företagas. Sammanräkningen verkställs vid offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart omständigheterna medgiva det.

2 m o m. Avgår fullmäktig *i kommun eller församling, där suppleanter för fullmäktige icke skola finnas*, före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall på fullmäktiges anmälan ny sammanräkning företagas. Sammanräkningen verkställs vid offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart omständigheterna medgiva det.

Den nya — — — — — hel röst.

Röstvärdet skall, — — — — — skiljer lotten.

Efter sammanräkningens — — — under försegling.

3 m o m. Avgår fullmäktig *i kommun eller församling, där suppleanter för fullmäktige skola finnas, före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, inkallar länsstyrelsen på fullmäktiges anmälan till ordinarie fullmäktig den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda.*

53 a §

Hava samtliga suppleanter för landstingsman inkallats till ordinarie *landstingsmän* eller eljest avgått som suppleanter, skall på anmälan av landstingets förvaltningsutskott ny

Hava samtliga suppleanter för landstingsman *eller för fullmäktig* inkallats till ordinarie *befattning* eller eljest avgått som suppleanter, skall på anmälan av landstingets

(Nuvarande lydelse)

sammanräkning företagas för utseende av ytterligare en suppleant. För sammanräkningen, som skall verkställas vid offentlig förrättning och påbörjas så snart omständigheterna medgiva det, skola *bestämmelserna i 47 §* äga motsvarande tillämpning. Finnes icke någon, som kan utses till suppleant, skall därvid bero.

(Förestlagen lydelse)

förvaltningsutskott *eller kommunens eller församlingens fullmäktige* ny sammanräkning företagas för utseende av ytterligare en suppleant. För sammanräkningen, som skall verkställas vid offentlig förrättning och påbörjas så snart omständigheterna medgiva det, skola, *i fråga om suppleant för landstingsman 47 § och i fråga om suppleant för fullmäktig 47 a §* äga motsvarande tillämpning. Finnes icke någon, som kan utses till suppleant, skall därvid bero.

Efter sammanräkningens — — — skola vidtagas.

54 §.

Vid sammanräkning, som avses i 52 § 2 mom., 53 § eller 53 a §, föres protokoll i överensstämmelse med formulär, som fastställts av *Konungen*, och i formulären givna anvisningar. Protokollet skall upptaga de föreliggande omständigheterna samt vem på grund därav skall inträda i den avgångnes ställe. Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av nämnda protokoll. Med protokollets uppläsning är förrättningen avslutad.

Vid sammanräkning, som avses i 52 § 2 mom., 53 § eller 53 a §, föres protokoll i överensstämmelse med formulär, som fastställts av *centrala valmyndigheten*, och i formulären givna anvisningar. Protokollet skall upptaga de föreliggande omständigheterna samt vem på grund därav skall inträda i den avgångnes ställe. Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av nämnda protokoll. Med protokollets uppläsning är förrättningen avslutad.

56 §.

Är någon — — — — — och avgöras.

Skiljes den valde från uppdraget, skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas därom. Länsstyrelsen vidtager, om icke i följd av besvären över valet annan person förklarats vara vald, för inkallande till ordinarie landstingsman av närmast i ordningen varande suppleant eller för förnyad sammanräkning den åtgärd,

Skiljes den valde från uppdraget, skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas därom. Länsstyrelsen vidtager, om icke i följd av besvären över valet annan person förklarats vara vald, för inkallande till ordinarie landstingsman *eller fullmäktig* av närmast i ordningen varande suppleant eller för förnyad samman-

(Nuvarande lydelse)

som av beslutet över besvären må föranledas. Har hela valet upphävts, förordnar länsstyrelsen om ofördröjligt företagande av nytt val för den tid, som avsetts med det upphävda valet, eller för den återstående delen därav samt om tid och ställe för valet.

Vad i — — — — — ny röstsammanräkning.

(Föreslagen lydelse)

räkning den åtgärd, som av beslutet över besvären må föranledas. Har hela valet upphävts, förordnar länsstyrelsen om ofördröjligt företagande av nytt val för den tid, som avsetts med det upphävda valet, eller för den återstående delen därav samt om tid och ställe för valet.

60 §.

Kuvert, varom förmåles i 26, 28, 29 och 38 §§, skola vara av ogenomskinligt papper av samma färg som valsedel för valet i fråga samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av *Konungen* fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg.

I 26, — — — — — mot ersättning.

Kuvert, som — — — — — representerat parti.

I 28 — — — — — äger rum.

Det åligger — — — — — §§ sägs.

Kuvert, varom förmåles i 26, 28, 29 och 38 §§, skola vara av ogenomskinligt papper samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av *centrala valmyndigheten* fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg.

61 §.

I fråga om val av municipalfullmäktige skall vad i 59 och 60 §§ är stadgat om kommun äga motsvarande tillämpning å municipalsamhället.

60 a § andra stycket äger motsvarande tillämpning på landstingskommun vid val av landstingsmän, på municipalsamhälle vid val av municipalfullmäktige och på församling vid val av kyrkofullmäktige.

60 a § andra stycket äger motsvarande tillämpning på landstingskommun vid val av landstingsmän och på församling vid val av kyrkofullmäktige.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Före den 1 januari 1971 skall de nya bestämmelserna dock tillämpas endast i fråga om val för tid efter utgången av år 1970 eller, såvitt gäller stadsfullmäktige i Stockholm, för tid från och med den 15 oktober 1970.

Bestämmelserna i denna lag om val av stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige avser val av kommunfullmäktige från och med de allmänna valen år 1970.

Förslag

till

Lag

om de allmänna valen den 20 september 1970

Härigenom förordnas som följer.

Allmän bestämmelse

1 §

Vid valen den 20 september 1970 till riksdagen samt av landstingsmän och kommunfullmäktige gäller denna lag i stället för vad som i motsvarande hänseenden gäller enligt lagen (1920: 796) om val till riksdagen och kommunala vallagen (1930: 253).

Valsedlar

2 §

Till valsedlar skall användas särskilda blanketter, som tillhandahålles av centrala valmyndigheten.

3 §

Valsedlarna skall vara lika till storlek och material. För val till riksdagen skall användas gula, för val av landstingsmän blå och för val av kommunfullmäktige vita valsedlar.

4 §

På valsedel skall finnas partibeteckning.

Valsedel bör dessutom innehålla

1. namn på en eller flera kandidater,
2. beteckning som visar för vilken valkrets sedeln är avsedd (valkrets-beteckning) och
3. uppgift om det val för vilket sedeln gäller (valbeteckning).

Kandidat skall anges på sådant sätt att det klart framgår vem som avses. Vid kandidatnamn bör därför utsättas kandidatens yrke eller titel samt hemvist.

5 §

Antalet kandidatnamn på valsedel får vara

vid val till riksdagen högst fyra utöver antalet fasta valkretsmandat i valkretsen,

vid val av landstingsmän högst dubbelt så många som antalet mandat i

valkretsen, dock att antalet namn får vara tre om valkretsen har endast ett mandat, samt

vid val av kommunfullmäktige högst dubbelt så många som antalet mandat i kommunen eller, om denna är delad i valkretsar, i valkretsen.

På valsedel får också anges

vid val till riksdagen särskilda efterträdare,

vid val av landstingsmän särskilda suppleanter samt

vid val av fullmäktige i kommun, där suppleanter för fullmäktige icke skall utses, särskilda efterträdare.

Upptar valsedel för val av landstingsmän särskilda suppleanter eller valsedel för val av kommunfullmäktige särskilda efterträdare, får antalet kandidatnamn på sedeln vara högst två utöver antalet mandat i valkretsen eller, i fråga om kommun som ej är delad i valkretsar, i kommunen.

För varje kandidat får upptagas högst två efterträdare eller suppleanter.

6 §

Om valsedel upptar mer än ett kandidatnamn, skall namnen fördes med nummer som utvisar ordningen mellan namnen.

Namn på särskilda efterträdare eller suppleanter upptages på valsedel så att det framgår klart att sådant namn ej avser själva valet. Efterträdare eller suppleantnamn bör fördes med samma nummer som kandidatnamnet. Om valsedel upptar två efterträdare eller suppleanter för samma kandidat, bör ordningen mellan efterträdarna eller suppleanterna utmärkas genom att a) respektive b) utsättes vid deras namn.

Upptar valsedel för val till riksdagen partibeteckning, som uppförts på den lista som avses i 56 § 3 mom. lagen (1920:796) om val till riksdagen, skall valsedeln som första namn upptaga namnet på kandidat, som uppförts på listan under den partibeteckningen. Erinran härom skall utsättas på nämnda lista.

7 §

Efter beställning tillhandahåller centrala valmyndigheten parti, som är representerat i den församling valet gäller, blanketter till valsedlar till det antal partiet önskar, om beställningen göres av behörig företrädare för partiet.

Göres beställning av annat parti än som angivits i första stycket eller av annan än den som är behörig företrädare för parti, tillhandahåller centrala valmyndigheten blanketter till valsedlar endast om beställaren betalar blanketterna i förskott.

Dessutom skall i lokal där röstning äger rum tillhandahållas väljarna de blanketter till valsedlar de behöver för röstningen.

8 §

Om parti är eller genom valet blir representerat i den församling valet gäller, svarar statsverket för kostnaderna för blanketter till valsedlar för

partiet till ett antal som motsvarar, i fråga om val till riksdagen, fem gånger antalet röstberättigade i valkretsen och, i fråga om annat val, fem gånger antalet röstberättigade vid valet.

Har blanketter till valsedlar betalats i förskott och har valsedlarna använts för parti, som är berättigat att erhålla valsedelsblanketter kostnadsfritt vid valet, skall förskottet efter ansökan återbetalas i den mån antalet valsedelsblanketter som partiet erhåller kostnadsfritt därigenom ej kommer att överstiga, i fråga om val till riksdagen, fem gånger antalet röstberättigade i valkretsen och, i fråga om annat val, fem gånger antalet röstberättigade vid valet. Belopp som återbetalas tillställs partiet oavsett vem som erlagt förskottet.

9 §

Om beställaren begär det, förser centrala valmyndigheten utan särskild ersättning valsedelsblanketterna med partibeteckning, kandidatnamn, efterträdar- eller suppleantnamn samt valkrets- och valbeteckning.

Centrala valmyndigheten bestämmer den sista dag då begäran som avses i första stycket skall framställas för att valsedelsblanketter med tryck skall kunna levereras senast den 31 juli 1970. För särskilda fall får bestämmas en senare dag för sådan begäran och, om det behövs, även en senare dag för leverans. Framställs begäran senare än den dag centrala valmyndigheten bestämt, fullgöres leverans endast om det kan ske före valdagen och utan att tidigare gjorda beställningar försenas.

10 §

Centrala valmyndigheten meddelar närmare anvisningar om hur valsedel bör utformas samt bestämmer hur blanketter till valsedlar tillhandahålls.

Centrala valmyndigheten har rätt att erhålla biträde av länsstyrelse i ärende om tillhandahållande av blanketter till valsedlar.

Valens förrättande

11 §

Valen förrättas gemensamt.

Valförrättningen skall pågå mellan klockan 8 och 21. Länsstyrelsen får för viss ort efter framställning av valnämnden bestämma att valen skall förrättas på andra tider. Härvid skall iakttagas att valförrättningen skall pågå dels under minst två timmar mellan klockan 8 och 15, dels mellan klockan 19 och 21.

12 §

Vid valförrättningen skall användas särskilda valkuvert, som skall vara så beskaffade att färgen på inneliggande valsedel kan iakttagas utan att

valhemligheten röjes. Centrala valmyndigheten bestämmer hur valkuverten skall vara beskaffade i övrigt.

13 §

När väljaren kommer in i vallokalen erhåller han ett valkuvert för vart och ett av valen.

Väljaren uppsöker en av de avskilda platserna och lägger där för varje val in sin valsedel i ett kuvert. Valsedel får ej vikas.

Väljaren överlämnar därefter personligen kuverten till valförrättaren. Därvid skall han uppge sitt fullständiga namn och sitt hemvist inom val-distriktet eller, om han är upptagen i särskild röstlängd, den ort i riket där han senast var kyrkobokförd. Valförrättaren förvissar sig om att väljaren är upptagen som röstberättigad i röstlängden, att väljaren avlämnat endast ett valkuvert för varje val samt att kuverten ej är försedda med obehörig märkning. Valförrättaren lägger därefter ned kuverten i valurnorna. I samband härmed antecknas i röstlängden att rösträtten utövats.

14 §

Till valsedelsförsändelse skall användas särskilda valkuvert (innerkuvert) och särskilt ytterkuvert. Innerkuvert skall vara så beskaffat att färgen på inneliggande valsedel kan iakttagas utan att valhemligheten röjes.

Centrala valmyndigheten bestämmer hur inner- och ytterkuvert skall vara beskaffade i övrigt.

15 §

Väljare, som vill begagna sig av rätten att inge valsedel genom annan, skall vid anordnandet av valsedelsförsändelsen förfara på sätt som anges i denna paragraf.

Väljaren lägger för varje val själv frivilligt in sin valsedel i ett innerkuvert utan att vika valsedeln. I närvaro av ett vittne lägger han sedan in innerkuverten i ytterkuvertet och tillsluter detta. Därefter tecknar väljaren på ytterkuvertet förklaring på heder och samvete att han anordnat valsedelsförsändelsen på detta sätt.

Skall valsedel inges av annan än väljarens make, skall dessutom iakttagas dels att även den som skall inge valsedelsförsändelsen skall närvara när väljaren lägger in innerkuverten i ytterkuvertet,

dels att väljarens förklaring på heder och samvete på ytterkuvertet skall innehålla tillika, att han är oförmögen att inställa sig i vallokalen för sitt valdistrikt på grund av sjukdom, lyte, vanförhet eller hög ålder.

16 §

Sedan ytterkuvert till valsedelsförsändelse brutits vid valförrättningen, förvissar sig ordföranden om att innerkuvert är av föreskriven beskaffen-

het, att endast ett innerkuvert avlämnats för varje val samt att innerkuvert ej är försett med obehörig märkning. Ordföranden lägger därefter ned kuverten i valurnorna. I samband härmed antecknas i röstlängden att rösträtten utövats.

Föreligger beträffande innerkuvert sådan brist eller felaktighet att det ej kan läggas ned i valurnan, lägger ordföranden in det i ett särskilt kuvert som tillslutes och överlämnas till ingivaren.

Röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg

17 §

Vid röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg skall användas sådana valkuvert som avses i 12 § samt särskilt ytterkuvert med fönster. Centrala valmyndigheten bestämmer hur sådant ytterkuvert skall vara beskaffat i övrigt.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid överlämna sitt röstkort till denne. Innehar väljare, som vill rösta på fartyg, ej röstkort men är han likväl berättigad att avlämna sin valsedel till röstmottagaren, skall han i stället förete sin sjöfartsbok för denne. Finns ej anledning antaga att väljaren är annan än den röstkortet eller sjöfartsboken avser, överlämnar röstmottagaren till väljaren ett valkuvert för vart och ett av de val vari väljaren är berättigad att delta.

Väljaren lägger i avskildhet för varje val in sin valsedel i ett valkuvert utan att vika valsedeln. Väljaren överlämnar därefter kuverten till röstmottagaren. Röstmottagaren förvisar sig om att väljaren överlämnat endast ett valkuvert för varje val samt att valkuverten ej är försedd med obehörig märkning. Därefter lägger röstmottagaren i väljarens närvaro valkuverten i ett ytterkuvert tillsammans med väljarens röstkort, vilket placeras närmast ytterkuvertets fönster, samt tillsluter ytterkuvertet och omhändertager detta. I samband härmed antecknas på en särskild förteckning väljarens namn samt den länsstyrelse som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets väljaren tillhör. Formulär till förteckning fastställs av centrala valmyndigheten.

När väljare röstar på fartyg utan att inneha röstkort, skall i ytterkuvertet i stället för röstkort läggas in ett särskilt adresskort, som röstmottagaren upprättar enligt formulär som centrala valmyndigheten fastställer.

Vid röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg skall väljaren vid ett och samma tillfälle utöva sin rösträtt i samtliga val han vill delta i.

18 §

När valsedel inges genom väljarens make på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg, skall väljaren vid anordnandet av valsedelsförsändelsen ha förfarit på sätt som anges i 15 § andra stycket. Maken överlämnar väljarens röstkort och valsedelsförsändelsen till röstmottagaren. Är försän-

delsen i föreskrivet skick och tillsluten, lägger röstmottagaren i makens närvaro in den i ett ytterkuvert av det slag som avses i 17 § första stycket tillsammans med väljarens röstkort, vilket placeras närmast ytterkuvertets fönster, samt tillsluter ytterkuvertet och omhändertager detta. I samband därmed antecknas på den förteckning som avses i 17 § tredje stycket väljarens namn samt den länsstyrelse som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets väljaren tillhör.

Röstsammanräkningen

19 §

Sammanräkningen av avgivna röster sker gemensamt för valen såvitt gäller åtgärder som avses i andra och tredje styckena.

Ytterkuvert, som inkommit från röstmottagare, granskas. Finns skäl原因 antaga, att ytterkuvert blivit öppnat efter tillslutandet, eller visar sig flera ytterkuvert härröra från samma väljare eller har väljaren utövat sin rösträtt vid valförrättningen, lägges dessa ytterkuvert åsido som ogilla. Om väljare, för vilken upprättats särskilt adresskort enligt 17 § fjärde stycket, ej är upptagen som röstberättigad i valdistrikt på den mantalsskrivningsort som angivits på adresskortet, lägges ytterkuvertet också åsido som ogillt. Detsamma gäller, om sådan väljare enligt uppgift på adresskortet är upptagen i särskild röstlängd och uppgiften där om den valkrets vari han är röstberättigad är felaktig.

Övriga ytterkuvert brytes, varefter valkuverten och valsedelersändelserna uttages. Valkuverten lägges ned i urnor, en för vart och ett av valen. I samband härmed antecknas i röstlängden vid väljarens namn att han utövat sin rösträtt i valet. Valsedelersändelserna granskas, varvid tillses att ytterkuvert är av föreskriven beskaffenhet och tillslutet samt att därå är tecknad förklaring av väljaren och vittnesintyg i behörigt skick. Förekommer icke skäl原因 antaga att försändelses ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, brytes det. I annat fall lägges ytterkuvertet orubbat åsido som ogillt. Innerkuvert, som ej är av föreskriven beskaffenhet eller som är försett med obehörig märkning, lägges åsido som ogillt. Övriga innerkuvert lägges ned i urnorna för de olika valen.

20 §

Skall genom beslut, som träder i kraft den 1 januari 1971, kommun eller del av kommun övergå till annat län, får centrala valmyndigheten meddela särskilda bestämmelser om sammanräkningen av röster, som hänför sig till kommunen eller kommundelen.

21 §

Valsedel är ogill

1. om det på valsedeln finns något kännetecken, som uppenbarligen blivit med avsikt anbragt där,

2. om valsedeln saknar partibeteckning eller

3. om valsedeln upptar mer än en partibeteckning.

Finns i ett valkuvert mer än en valsedel, är valsedlarna ogiltiga. Innehåller valkuvertet två eller tre valsedlar och bär alla samma partibeteckning, skall dock en valsedel tillgodoräknas det angivna partiet. De på valsedeln upptagna namnen anses därvid som obefintliga.

22 §

Namn på valsedel skall anses som obefintligt, om kandidaten ej är valbar eller om det ej framgår vem som avses. Framgår ordningen mellan namn ej klart, skall namnen anses som obefintliga.

Framgår ej klart av valsedeln att visst namn avser endast val av särskild efterträdare eller suppleant, skall namnet anses gälla själva valet.

Upptar valsedel flera giltiga namn än som är tillåtet enligt 5 §, skall det eller de övertaliga namnen anses som obefintliga.

Upptar valsedel, som avses i 6 § tredje stycket, ej som första namn namnet på någon som uppförts på den lista som omnämnes i angivna stycke, skall samtliga namn på sedeln anses som obefintliga. Vid bedömningen av vilket namn som är det första skall hänsyn icke tagas till namn som skall anses som obefintligt enligt första stycket.

Särskilda bestämmelser

23 §

De kuvert, som skall användas enligt denna lag, skall tillverkas endast genom statsverkets försorg.

Valkuvert tillställs valnämnder och röstmottagare på statsverkets bekostnad.

Inner- och ytterkuvert för valsedelsförsändelse tillställs på statsverkets bekostnad valnämnder och röstmottagare för att hållas tillgängliga för väljarna. Sådana kuvert skall på statsverkets bekostnad tillhandahållas även parti, som är representerat i riksdagen.

Ytterkuvert, som avses i 17 §, tillställs röstmottagare på statsverkets bekostnad.

Centrala valmyndigheten bestämmer närmare hur kuvert skall tillhandahållas.

24 §

Skall val som förrättats enligt denna lag göras om, gäller bestämmelserna i lagen även det nya valet.

25 §

Ett exemplar av denna lag skall finnas tillgängligt i vallokal och på postanstalt.

*Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 24 oktober
1969.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, LANGE, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORDLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *vissa förenklingar i valförfarandet* och anför.

1965 års valtekniska utredning¹ har i sitt betänkande III »Ny valteknik» (SOU 1969: 19) lagt fram förslag om övergång till ett nytt valtekniskt förfarande, som bygger på användning av maskinella hjälpmedel. Över förslaget har yttrande avgetts av regeringsrättens ledamöter, poststyrelsen, statskontoret, statistiska centralbyrån, centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden, samtliga länsstyrelser, grundlagberedningen, Svenska landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Föreningen Sveriges fögderichefer, Sveriges radio och Tidningarnas telegrambyrå. Vissa remissinstanser har vid sina yttranden fogat yttranden som de i sin tur inhämtat. I ärendet har dessutom kommit in en skrivelse från Kristen demokratisk samling (KDS).

Avsikten har varit att proposition på grundval av valtekniska utredningens förslag skulle föreläggas riksdagen under innevarande höstsession, så att den nya tekniken skulle kunna tillämpas fr. o. m. 1970 års val. Emellertid har det nyligen visat sig att leveransen av de valapparater, som är nödvändiga för det nya valtekniska systemet, inte längre kan garanteras till 1970 års val. Detta måste därför genomföras enligt det hittills använda manuella valförfarandet.

I samband med beslutet om gemensam valdag för riksdagsval och kommunala val anpassades vallagstiftningen till den nya ordningen, men ändringarna fick endast begränsad räckvidd mot bakgrund av att utredningsarbetet på övergång till maskinell valteknik samtidigt sattes i gång. I det uppkomna läget bör man undersöka möjligheterna att genom ytterligare

¹ Ledamöter borgmästaren Björn Widegren, ordförande, riksdagsledamoten Thure Dahlberg, byrådirektören Stig Lundgren, riksdagsledamoten N. Yngve Nilsson, redaktören Olaus Nyberg och riksdagsledamoten Ivan Svanström.

reformerings av det nuvarande valförfarandet trygga ett så smidigt och snabbt genomförande av 1970 års val som möjligt. Inom justitiedepartementet har, delvis utifrån valtekniska utredningens förslag, prövats olika uppslag i detta syfte. Det har därvid visat sig att påtagliga förenklingar i valförfarandet bör kunna åstadkommas bl. a. genom minskning av antalet kuverttyper och användning av standardiserade valsedlar. Förfarandet vid poströstning bör också kunna förenklas liksom reglerna om valsedels ogiltighet. Vidare bör det finnas möjligheter att få fram det definitiva valresultatet snabbare än som nu är fallet.

Huvuddragen av gällande regler om allmänna val

Regler om valförfarandet finns beträffande riksdagsvalen i riksdagsordningen och lagen (1920: 796) om val till riksdagen (ValL) samt beträffande valen till de kommunala församlingarna i kommunala vallagen (1930: 253) (KVL). I samband med 1968/69 års partiella författningsreform beslöts ett flertal ändringar i valreglerna, som skall tillämpas första gången vid 1970 års allmänna val (1968: 182 och 183 samt 1969: 22). Dessa ändringar är beaktade i det följande.

Tiden för valen

Ordinarie val till riksdagen äger rum den tredje söndagen i september vart tredje år. Nyval till riksdagen hålls den sön- eller helgdag som Kungl. Maj:t bestämmer och omval den sön- eller helgdag som länsstyrelsen bestämmer.

Allmänna val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige äger rum samma dag som ordinarie val till riksdagen. Allmänna val av municipalfullmäktige hålls första söndagen i oktober vart tredje år och allmänna val av kyrkofullmäktige tredje söndagen i oktober vart fjärde år.

Valorganisationen

För riksdagsval är riket indelat i 28 valkretsar. Varje valkrets består i sin tur av ett flertal valdistrikt. Härvid utgör varje kommun ett eller flera valdistrikt. Antalet valdistrikt i riket uppgår f. n. till ca 6 500.

I fråga om valkretsindelning för kommunala val gäller olika regler för de olika slagen av kommuner. De kommunala valkretsarna omfattar ett eller flera valdistrikt. Valdistrikten vid val av landstingsmän och kommunal- eller stadsfullmäktige sammanfaller alltid med valdistrikten för riksdagsval.

I varje kommun finns en valnämnd, som bl. a. har till uppgift att för-

rätta valen inom kommunen. Är kommunen indelad i valdistrikt, utser valnämnden för varje valdistrikt tre eller flera personer att som valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet.

Till grund för röstning ligger röstlängder, som upprättas årligen. Röstlängderna är av två slag — allmän röstlängd, som upptar personer som är mantalsskrivna i riket, och särskild röstlängd, som upptar svenska medborgare som inte är mantalsskrivna i riket men som har varit kyrkobokförda här någon gång under de senaste fem åren.

Den allmänna röstlängden upprättas kommun- och valdistriktsvis av den lokala skattemyndigheten på grundval av mantalslängden och uppgifter från pastorsämbetena. Härvid använder sig lokala skattemyndigheten av stommar till röstlängden som länsstyrelsen framställer med ledning av befolkningsregistret. Den upprättade röstlängden sänds över till valnämnden, som lägger ut längden för granskning. Dessutom underrättar nämnden var och en som har antecknats i längden som inte röstberättigad om detta. Anmärkning mot längden kan göras dels av den som anser att han oriktigt har uteslutits från rösträtt, dels av den som anser att annan felaktigt har upptagits som röstberättigad. Anmärkningar prövas av valnämnden. Mot valnämndens beslut får besvär anföras hos länsstyrelsen. Dessutom finns möjlighet för länsstyrelsen att i vissa fall rätta röstlängden, om någon till följd av uppenbart fel inte har blivit upptagen som röstberättigad i längden.

Den särskilda röstlängden gäller endast riksdagsvalen. Den upprättas valkretsvis av centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden (CFU) på grundval av ansökningar från utomlands bosatta svenska medborgare som är berättigade att tas upp i längden. Den upprättade röstlängden sänds över till länsstyrelsen, som lägger ut längden för granskning. Avslås en ansökan om att bli upptagen i särskild röstlängd, underrättas sökanden därom av CFU. Anmärkning mot den upprättade längden kan göras dels av den som anser att hans ansökan att bli upptagen i särskild röstlängd felaktigt har blivit avslagen, dels av den som anser att annan oriktigt har upptagits i längden. Anmärkningar prövas av länsstyrelsen.

Förberedande av val

När val till riksdagen skall hållas i hela riket liksom när kommunalval skall hållas, skall, om Kungl. Maj:t inte förordnar annat, utfärdas röstkort för var och en som är upptagen i röstlängd som röstberättigad. Röstkort skall förutom den röstberättigades namn, titel och yrke innehålla bl. a. uppgift om det valdistrikt där han får rösta. Röstkort utfärdas för den som är upptagen i allmän röstlängd av valnämnden och för den som är upptagen i särskild röstlängd av länsstyrelsen. Röstkort får utfärdas gemensamt för riksdagsval och kommunalval samt gemensamt för flera kommunalval. Röstkorten sänds ut till de röstberättigade senast på den trettio-

femte dagen före den första valdag då korten skall användas. Själva framställningen av röstkortet för dem som är upptagna i allmän röstlängd tillgår så, att länsstyrelsen på grundval av uppgifterna i sitt personband trycker röstkortet och tillställer valnämnderna dem senast den 15 juni.

Vid riksdagsval kan parti, som inte utgör underavdelning av politisk sammanslutning och som har minst 1 000 röstberättigade medlemmar, motverka att dess partibeteckning utnyttjas illojalt genom att få partibeteckningen registrerad i ett av statsdepartementen. Härvid skall partiet också anmäla ett ombud till registret. Skyddet verkar på följande sätt. Ombudet eller den han förordnar har rätt att senast trettiosjunde dagen före valdagen för varje valkrets hos länsstyrelsen anmäla minst fem och högst femton personer som partiets kandidater. Om valsedel för partiet inte som första namn upptar anmäld kandidat, anses alla namn på valsedeln obefintliga men röstet tillfaller partiet.

Val skall kungöras av länsstyrelsen. Gemensam kungörelse utfärdas om riksdagsval samt om val av landstingsmän och kommunal- eller stadsfullmäktige som äger rum samtidigt med riksdagsval.

Röstningen

Allmänna val skall ske med slutna sedlar. Valsedlarna skall vara av enfärgat gult papper för riksdagsval, av enfärgat blått papper för val av landstingsmän och av enfärgat vitt papper för övriga kommunalval. Vid röstavgivningen avlämnar väljaren sin valsedel innesluten i ett kuvert. Valkuvert skall vara av samma färg som valsedel för valet.

Enligt huvudregeln tillgår röstningen så att väljaren på valdagen personligen avlämnar sin valsedel till ordföranden vid valförrättningen i det valdistrikt där han är uppförd i röstlängd. Sedan ordföranden kontrollerat att väljaren är röstberättigad i valdistriktet och att valsedeln är innesluten i kuvert på föreskrivet sätt, lägger han ned kuvertet i valurnan. I samband härmed görs en avprickning i röstlängden som markerar att väljaren har utövat sin rösträtt i valet.

Väljare, som är förhindrad att inställa sig för röstning i sitt valdistrikt på valdagen, har möjlighet att avge sin röst i annan ordning. Sålunda får han vid riksdagsval och allmänna val av landstingsmän och kommunal- eller stadsfullmäktige på valdagen avlämna sin röst på postanstalt på annan ort i riket än sin hemort. Om postanstalt är inrättad vid sjukvårdsanstalt eller fångvårdsanstalt, får den som vårdas eller tjänstgör på anstalten rösta där på valdagen, även om postanstalten är belägen på hans hemort. Vidare får den som på grund av tjänstgöring av vissa angivna slag eller förestående utlandsvistelse är förhindrad att rösta på valdagen, avlämna sin valsedel före valdagen på postanstalt inom riket. Slutligen får den som till följd av utlandsvistelse eller tjänsteutövning är förhindrad att rösta inom riket avlämna sin valsedel hos svensk utlandsmyndighet. Vid val till

riksdagen i hela riket och vid allmänna val av landstingsmän och kommunal- eller stadsfullmäktige kan Kungl. Maj:t dessutom förordna att röstmottagning skall anordnas på svenskt fartyg utom riket för fartygets besättning eller annan personal på fartyget samt för fartygets passagerare. Som förutsättning för sådant förordnande gäller att fartyget kan antas befinna sig utom riket under tid då röstmottagning äger rum inom riket.

Vid röstning i annan ordning än i valdistrikt används dubbla kuvert (innerkuvert och ytterkuvert). Innerkuvertet motsvarar det kuvert som används vid röstning i valdistrikt. Det förslutna innerkuvertet med valsekeln läggs in i ytterkuvertet, på vilket väljaren skall anteckna bl. a. namn, valdistrikt och nummer i röstlängden. Sker röstningen före valdagen, måste väljaren dessutom på ytterkuvertet fylla i uppgift om anledningen till att han är berättigad att rösta i denna ordning. Ytterkuvertet med innehåll vidarebefordras till länsstyrelsen i valkretsen, som kontrollerar mot röstlängden att väljaren är röstberättigad och att han inte utövat sin rösträtt mer än en gång. Därefter bryts ytterkuvertet och innerkuvertet läggs ned i en urna för poströster och utlandsröster i valkretsen.

Röstmottagning på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg pågår fr. o. m. trettionde dagen före valdagen. Röstmottagning utom riket skall avslutas i sådan tid att ytterkuvertet kan beräknas nå länsstyrelsen i Stockholms län senast fjärde dagen efter valdagen. I de fall där länsstyrelsen inte är sammanräkningsmyndighet vidarebefordras kuverten till rätt länsstyrelse.

Väljare har under vissa förutsättningar också möjlighet att avlämna sin valsekel genom bud. Denna möjlighet står öppen för den som är gift samt för den som på grund av sjukdom, lyte, vanförhet eller hög ålder är oförmögen att inställa sig vid valförrättningen i sitt valdistrikt. I det förra fallet tjänstgör maken som bud, i det senare får som bud användas den som har fyllt 18 år och är väljarens barn, barnbarn, fader eller moder eller syskon eller hans vårdare.

Vid röstavlämning genom bud anordnas s. k. valsefelsförsändelse, som består av innerkuvert och ytterkuvert på i stort sett samma sätt som den försändelse som avlämnas vid poströstning och utlandsröstning. Försändelsens innerkuvert läggs in i ytterkuvertet i närvaro av ett vittne och, om försändelsen skall avlämnas av annan än make, även av budet.

Valsefelsförsändelse avlämnas vid valförrättningen i väljarens valdistrikt. Sedan ordföranden vid valförrättningen konstaterat att försändelsen är i behörig ordning och att väljaren är röstberättigad i valdistriktet, bryter han ytterkuvertet och lägger ned innerkuvertet i valurnan. Valsefelsförsändelse för äkta make får, om andra maken själv poströstar, utlandsröstar eller fartygsröstar, avlämnas i samband därmed. I sådant fall inne-sluts valsefelsförsändelsen i ännu ett ytterkuvert, vilket motsvarar ytterkuvertet vid vanlig post- eller utlandsröstning.

Den som röstar på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg måste förete sitt röstkort. Vid röstning på fartyg får dock den som innehar sjöfartsbok avlämna valsedel, även om han inte kan förete röstkort. Där-
emot finns inte något krav på röstkort när valsedeln avlämnas vid valför-
rättning i valdistrikt. När valsedelsförsändelse för äkta make avlämnas an-
norstådes än vid sådan förrättning måste väljarens röstkort företes. Röst-
kort som företes återlämnas till väljaren.

Röstsammanräkning och mandatfördelning

De röster som har avgetts i valdistrikt räknas dels preliminärt av val-
förrättarna ute i vallokaler, dels definitivt hos länsstyrelserna. Den pre-
liminära sammanräkningen äger rum så snart som möjligt efter röstning-
ens slut. Därvid sorteras valsedlarna i grupper efter partibeteckning och
räknas gruppvis. Varje grupp av valsedlar läggs in i kuvert som förses med
anteckningar och förseglas enligt utförliga regler. Efter den preliminära
räkningens slut skall valmaterialet inklusive protokoll och röstlängd oför-
dröjligen sändas över till länsstyrelsen. Försändelsen sker i regel som vär-
depost. Den definitiva räkningen hos länsstyrelsen börjar tidigast på åtton-
de dagen efter valdagen. Därvid räknas också de valsedlar som har kom-
mit in till länsstyrelsen från postanstalter, utlandsmyndigheter och far-
tyg. Såväl preliminär som definitiv sammanräkning sker för hand. Vid
samtidiga val räknas alltid riksdagsval först. Förrättningen är offentlig.

Vid röstsammanräkningen prövas också frågor om valsedels giltighet.
I detta hänseende gäller delvis ganska invecklade regler. Bl. a. är valsedel
ogiltig, om den innehåller kännetecken som uppenbarligen blivit anbragt
med avsikt på sedeln, om den saknar partibeteckning eller innehåller mer
än en partibeteckning. Vidare gäller som huvudregel att valsedel är ogil-
tig, om papperet har annan färg än den föreskrivna eller om den saknar
giltigt namn. Om det finns mer än en valsedel i valkuvertet, är valsedlarna
i kuvertet också i princip ogiltiga. Vid den preliminära röstsammanräk-
ningen inskränker sig prövningen av valsedels giltighet till utsortering av
sedlar som kan antas vara ogiltiga.

Mandaten i riksdagen fördelas efter ett riksproportionellt system. För-
delningen görs av centrala valmyndigheten dels preliminärt på grundval
av resultaten av de preliminära sammanräkningarna i valdistrikten, dels
definitivt på grundval av länsstyrelsernas protokoll över sammanräkningen
i valkretsarna. Vid den preliminära fördelningen fördelas samtliga 350
mandat på partier, varjämte de 40 mandat som är utjämningsmandat till-
förs valkretsar; övriga 310 mandat är fasta valkretsmandat som tilldelas
valkretsarna före valet. Den definitiva mandatfördelningen omfattar dess-
utom fastställandet av vilka kandidater som skall tillträda partiernas
mandat i varje valkrets. Länsstyrelsen har inte bara att räkna samman
giltiga röster för de olika partierna i valkretsen utan skall även fastställa

ordningen mellan partis kandidater i kretsen till det antal som behövs. Till ledning för att bestämma hur många kandidater som härvid behöver tas upp i ordningen för varje parti finns den preliminära mandatfördelningen.

Riksdagsval avslutas med att centrala valmyndigheten kungör valutgången i Post- och Inrikes tidningar. Av kungörelsen framgår dels hur många mandat i riksdagen som har tillfallit varje parti, dels hur många mandat som varje parti har fått i varje valkrets, dels vilka kandidater som har erövrat mandaten. Dessutom utfärdar centrala valmyndigheten fullmakter för dem som har valts.

Mandatfördelningen vid kommunalval handhas helt och hållet av länsstyrelsen, som alltså både fördelar mandaten mellan partier och fastställer vilka av partis kandidater som skall tillträda partiets mandat. Kommunalvalen avslutas med att protokollet över förrättningen för sammanräkning och mandatfördelning läses upp.

Valbesvär

Besvär över val prövas av regeringsrätten. Besvärstiden är tio dagar. Vid riksdagsval ges besvären in till centrala valmyndigheten och vid kommunalval till länsstyrelsen.

Kostnader för val

Det är i princip partiernas sak att svara för kostnaderna för valsedlar. Statsverket tillhandahåller emellertid kostnadsfritt papper för framställning av valsedlar för riksdagsval och för kommunalval som förrättas samtidigt med riksdagsval. Dessutom kan, i den omfattning som Kungl. Maj:t bestämmer, parti som är representerat i riksdagen få ersättning av statsverket för iordningställande av valsedlar för riksdagsval samt för val av landstingsmän och av fullmäktige i stad som inte ingår i landstingskommun. Kommunerna har också viss möjlighet att lämna bidrag till partis valsedelskostnader för fullmäktigval.

Endast statsverket får tillverka valkuvert. Valnämnd får utan kostnad samtliga de kuverttyper som skall användas vid riksdagsval. Vid kommunalval ersätter kommunen eller — vid kyrkofullmäktigeval — församlingen statsverket för kostnaderna för tillverkningen av valkuvert och kuvert för valsedelsförsändelser. Statsverket svarar för kostnaden för ytterkuverten vid post- och utlandsröstning även vid kommunala val.

Vid både riksdags- och kommunalval åligger det kommunen att anskaffa vallokaler och svara för att dessa utrustas på föreskrivet sätt. Kommunen står även för kostnaderna för valskjutsar.

Röstmottagare på fartyg får ersättning av statsverket för de kostnader röstmottagningen föranleder.

Vissa delar av valtekniska utredningens förslag

Huvudragen i det nya valtekniska system som valtekniska utredningen har föreslagit är följande. Valsedlarna får formen av hålkort, som skall räknas maskinellt. Räkningen av rösterna koncentreras till räkningscentraler, dit valmaterialet förs omedelbart efter röstningens slut. Vid röstningen ersätts valkuverten av specialkonstruerade kassetter. Sedan väljaren stoppat in sin valsedel i en kassett, överlämnar han kassetten till valförrättaren, som skjuter in kassetten i en likaledes specialkonstruerad valbox. Valförrättaren trycker därefter ned en manöverarm på valboxen, varvid valsedeln frigörs från kassetten och förs över till valboxen utan att valhemligheten röjs. Kassetten kan därefter användas av en ny röstande. Transporten av valsedlarna till räkningscentralen sker omedelbart efter röstningens slut direkt i valboxen. Förfarandet skall användas även vid poströstning. Poströsterna räknas i en för hela riket gemensam central. För att poströsterna skall nå centralen före valdagens slut föreslås att poströstningen skall sluta på fredagen före valdagen.

Kassetten skall enligt förslaget vara så utformad, att en instoppad valsedels kortändar är delvis synliga. De synliga delarna skall givetvis inte få innehålla någon information om hur väljaren röstar. De delar av en inneslående valsedel som innehåller sådan information skall alltid vara dolda av kassetten. Samma slag av kassett skall användas för de olika val som förrättas samtidigt. Genom att valsedlarna är olikfärgade för de olika valen kan valförrättaren på valsedlarnas synliga delar lätt avgöra till vilket val valsedeln hör.

Reglerna i utredningens förslag om tillhandahållande av valsedlar bestäms av det förhållandet att valsedlarna skall hanteras maskinellt både vid röstningen och vid röstsammanräkningen. De måste därför vara standardiserade till formatet. Enligt förslaget skall i princip endast två typer av valsedlar få förekomma. Den ena typen framställs i princip helt och hållet genom statsverkets försorg och utgörs av ett hålkort, som försetts dels med partibeteckning, kandidatnamn, valkrets-beteckning m. fl. uppgifter i tryck, dels med motsvarande hålmarkeringar. Den andra typen utgörs av en hålkortsblankett utan hålmarkeringar (ifyllningsvalsedel), vilken framställts genom statsverkets försorg och därefter av väljaren eller annan försetts med tryckt eller skriven partibeteckning m. m.

Utredningen erinrar om att partierna redan nu har rätt att under vissa villkor få ersättning för sina valsedelskostnader och att utan kostnad erhålla annat valmaterial. Denna ordning anser utredningen böra behållas och utvecklas i det nya förfarandet, så att statsverket i princip står för kostnaderna för valsedelsframställningen. Å andra sidan finner utredningen varken rimligt eller lämpligt att valsedlar tillhandahålls helt fritt. Enligt utredningens mening är det knappast ett demokratiskt intresse att varje enskild

väljare eller varje grupp av väljare, hur liten eller hur löst sammanfogad den än är, skall kunna få valsedlar i obegränsad mängd. Utredningen föreslår följande regler för tillhandahållande av valsedlar vid val till riksdagen.

Statsverket skall till var och en som begär det framställa valsedlar med tryck och motsvarande hålmarkeringar till ett antal och med det innehåll han önskar. Är beställaren parti med representation i riksdagen och görs beställningen av behörig företrädare för partiet, skall i princip varje beställning utan vidare effektueras. Är beställaren annan än parti med representation i riksdagen eller görs beställningen av annan än behörig företrädare för parti, tillhandahåller statsverket valsedlarna endast under förutsättning att 1. beställaren förskottsvis ersätter statsverket för framställningskostnaden och

2. den partibeteckning som valsedlarna skall förses med överensstämmer med eller tydligt skiljer sig från registrerad partibeteckning.

Parti, som är eller genom valet blir representerat i riksdagen, föreslås kunna utan kostnad få valsedlar upp till ett antal som motsvarar fem gånger antalet röstberättigade i valkretsen. Beställer parti som är representerat i riksdagen fler valsedlar, debiteras partiet i efterhand kostnaden för framställning av det överskjutande antalet.

Blir parti som har betalat sina valsedlar i förskott representerat i riksdagen genom valet, skall enligt förslaget partiet få tillbaka förskottet. I analogi med vad som föreslås i fråga om storleken av den valsedelsupplaga, som ett parti skall kunna få utan kostnad, maximeras dock återbetalningsbeloppet till kostnaden för att framställa valsedlar till ett antal motsvarande fem gånger antalet röstberättigade i den eller de valkretsar där valsedlar har beställts för partiet.

Utredningen framhåller att återbetalning av förskott kan bli aktuell i två fall. Dels kan det vara fråga om beställning för ett parti som vinner inträde i riksdagen genom valet. Dels kan det röra sig om en beställning som har gjorts av annan än behörig företrädare för ett parti, dvs. om en spränglista. I det förra fallet kan det knappast råda några delade meningar om att återbetalningen bör ske till partiet. Även i det senare fallet finner utredningen riktigast att belopp som betalas tillbaka går till partiet. Principiellt borde frågan huruvida den som beställt en spränglista skall få sina kostnader ersatta vara beroende av hur spränglistan påverkat partiets resultat i valet, men utredningen anser att denna fråga är omöjlig att avgöra. Den enda praktiska och sakligt rimliga lösningen är därför enligt utredningens åsikt att det får ankomma på partiet självt att avgöra om beställaren av spränglistan skall få del av belopp som återbetalas till partiet.

Enligt utredningens förslag skall det belopp, som skall återbetalas, beräknas på skillnaden mellan det antal valsedlar ett parti har fått kostnadsfritt och det antal partiet maximalt skulle ha kunnat få gratis. Har sålunda ett parti utnyttjat hela sin gratiskvot, blir det inte aktuellt med någon återbetal-

ning för de valsedlar som betalats i förskott, även om en kandidat kommer in i riksdagen tack vare dessa valsedlar. I annat fall skulle enligt utredningens mening kostnadsreglerna för tillhandahållande av valsedlar lätt kunna kringgås.

Utredningen föreslår att i princip samma regler skall gälla för den som vill beställa valsedelsblanketter i stället för valsedlar med fullständigt tryck och hålmärkingar.

Utredningen föreslår att i princip motsvarande regler skall gälla i fråga om tillhandahållande av valsedlar och valsedelsblanketter vid de samtidiga kommunala valen. Med hänsyn till att dessa val enligt förslaget t. v. i regel inte skall räknas maskinellt är reglerna här uppbyggda så, att statsverket i normalfallet tillhandahåller beställarna valsedelsblanketter, vilka av statsverket förses med tryck efter beställarens önskemål där detta är praktiskt genomförbart.

Dessutom skall enligt utredningens förslag blanketter till valsedlar för de olika valen alltid finnas tillgängliga för väljarna i lokal där röstning äger rum.

Enligt utredningens förslag skall de nuvarande preciserade villkoren för att få rösta före valdagen på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg ersättas av en mera allmänt hållen regel av innehåll att sådan röstning får ske, om det kan antagas att den röstberättigade på valdagen kommer att befinna sig utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl kommer att vara förhindrad att rösta i vallokalen för sitt valdistrikt. Detta förslag hänger delvis samman med förslaget att poströstningen skall sluta på fredagen före valdagen. Utredningens förslag innehåller inte heller någon motsvarighet till den nu gällande regeln att väljaren skall på ytterkuvertet ange anledningen till att han är berättigad att rösta före valdagen. Enligt utredningens mening bör rätten till sådan röstning inte låsas till vissa konkret angivna situationer, vilkas förhandenvaro röstmottagaren i regel inte har möjlighet att kontrollera. Om väljaren bedömer att han kommer att vara förhindrad att rösta på valdagen i vallokalen för sitt valdistrikt, skall det inte vägras honom att rösta före valdagen.

En konsekvens av utredningens förslag är att det öppnar förutsättningar för att anordna poströstning även på andra vårdanstalter och vårdinrättningar än sjukhus och kriminalvårdsanstalter. Utredningen har inhämtat från postverket att verket kan åta sig att anordna röstmottagning på flertalet sådana inrättningar och anstalter under förutsättning att röstmottagningen kan begränsas till någon eller några dagar och att röstningens tyngdpunkt förläggs till söndagen före valet. Enligt utredningens mening kan inte några avgörande invändningar riktas mot att det vid bestämmande av tid för röstningen på ifrågavarande inrättningar och anstalter tas hänsyn till postverkets resurser. De nackdelar som kan vara förenade med att röstningen på anstalterna i regel får ske på söndagen före valet uppvägs väl av de för-

delar som det innebär att väljarna där får tillgång till en röstningsform som från säkerhetssynpunkt måste anses avgjort överlägsen valsedelsförsändelseinstitutet. Utredningen anser att postverket självt bör få bestämma när röstmottagning skall få ske på anstalter av det slag som avses här. Med en sådan regel får man ett smidigt och flexibelt system som lätt kan anpassas till växlande lokala förhållanden beträffande personal och lokaler.

Beträffande utlandsröstning och fartygsröstning föreslår utredningen bl. a. att röstningen skall avslutas i sådan tid att valsedlarna kan beräknas nå centrala valmyndigheten senast dagen före valdagen. Förslaget innehåller också att centrala valmyndigheten skall ersätta länsstyrelsen i Stockholms län som mottagare i första hand av valsedlar som kommer in från utlandet. Dessutom föreslår utredningen att möjligheten att anordna röstning på fartyg skall gälla alla svenska fartyg i utrikes fart och inte bara som nu sådana fartyg som kan antas befinna sig utomlands under tid då röstmottagning pågår i riket.

Utredningen föreslår också förenklade regler om valsedelsogiltighet. Regeln, att valsedel är ogiltig om den innehåller kännetecknen som uppenbarligen blivit anbragt med avsikt på sedeln, saknar motsvarighet i förslaget. Vidare slopas kravet att valsedel måste innehålla giltigt namn. Utredningen framhåller att riksdagsvalets karaktär av i första hand partival har slagits fast genom de nya mandatfördelningsreglerna som antogs i samband med enkammarreformen. Otvivelaktigt uppfattar också många väljare valet som ett partival. Utredningen betonar att även personvalet givetvis har en mycket stor betydelse, men enligt utredningens uppfattning finns det fördenskull inte anledning att ogiltigförklara röster från väljare som nöjer sig med att uttrycka anslutning till ett parti. Det kan vidare vara praktiskt för en väljare, som röstar utomlands och därvid använder ifyllningsvalsedel, att på valsedeln behöva ange endast partinamnet.

Utredningen föreslår även en omläggning av röstlängds- och röstkortsförfarandet. Det kan nu inträffa att röstkort tillställs även personer som inte är röstberättigade. Utredningen anser att det bör vara möjligt att skapa sådan säkerhet i detta hänseende att röstkortet faktiskt, om än inte formellt, kan få ställning av rösträttsbevis. Den lösning som utredningen har stannat för innebär att röstkorten trycks upp först sedan röstlängden har upprättats. Framställs röstkorten på detta sätt, bör enligt utredningens mening valnämndens befattning med röstkorten kunna avvaras. Dels blir då valnämndens medverkan mindre betydelsefull. Dels uppnår man den vinsten att nämndernas stora arbetsbörda inför valen minskar.

Utredningen går emellertid ett steg längre och föreslår att valnämndernas uppgifter i röstlängdsförfarandet skall upphöra och uppgifterna övertas av lokala skattemyndigheten, som redan nu har ansvaret för att röstlängd upprättas.

Utredningens förslag till nytt röstlängds- och röstkortsförfarande gäller

endast den allmänna röstlängden och röstkort för personer som finns upptagna i den. Gällande regler om upprättandet av den särskilda röstlängden och om röstkort för de röstberättigade som har upptagits i denna ger redan den säkerhet som utredningen vill uppnå för den allmänna röstlängdens del. Röstlängdsförfarandet beträffande den allmänna röstlängden och den därtill anslutande framställningen av röstkort skall enligt förslaget följa detta schema.

1. Länsstyrelsen kopierar från sitt personband uppgifter över personer i röstberättigad ålder på ett särskilt band (röstlängdsbandet).

2. Från röstlängdsbandet framställer länsstyrelsen stommarna till röstlängd. På stommarna markeras om rösträttshinder föreligger. Beträffande den som fyller 19 år under kalenderåret anmärks att han får rösträtt först nästa år. Stommarna tillställs lokala skattemyndigheten.

3. Lokala skattemyndigheten granskar stommarna mot mantalslängden. Därvid kontrolleras att någon person inte har utelämnats och att hindersmarkeringarna är riktigt gjorda. Vidare gör myndigheten de ändringar och tillägg som föranleds av de underrättelser som myndigheten får in från pastorsämbetena. Med myndighetens granskning är röstlängden upprättad.

4. Lokala skattemyndigheten underrättar länsstyrelsen om de ändringar och tillägg som myndigheten har gjort i stommarna. Länsstyrelsen justerar sitt röstlängdsband enligt underrättelserna. Därvid markerar länsstyrelsen särskilt de personer som först följande kalenderår är ålderskvalificerade för rösträtt. När detta har skett trycker länsstyrelsen upp röstkortsupplagan och översänder korten till lokala skattemyndigheten, som kontrollerar röstkortet mot röstlängden. Lokala skattemyndigheten underrättar de personer som har antecknats i röstlängden som inte röstberättigade om detta förhållande.

5. Anmärkningar mot röstlängden prövas av länsstyrelsen. Godkänns en anmärkning, rättar länsstyrelsen röstlängden i enlighet därmed. Länsstyrelsen underrättar lokala skattemyndigheten om de rättelser som har föranletts av prövningen.

6. När lokala skattemyndigheten har justerat röstkortsupplagan i enlighet med underrättelserna från länsstyrelsen, översänder myndigheten röstkortet till de röstberättigade.

Utredningen föreslår att det obligatoriska uppehållet i valförrättningen mellan kl. 11 och 13 slopas. En förutsättning för att de samtidiga valen skall kunna genomföras på en dag är enligt utredningens uppfattning att valdagen utnyttjas maximalt för röstningen. F. n. öppnas vallokalerna kl. 8 och stängs kl. 21. Avbrott i förrättningen skall alltid ske mellan kl. 11 och 13. Dessutom tillåter lagen att uppehåll görs även vid vissa andra tider. Ett maximalt utnyttjande av valdagen bör enligt utredningen innebära att de sistnämnda uppehållen slopas. Mera tveksamt finner utredningen det vara om det obligatoriska uppehållet mel-

lan kl. 11 och 13 kan tas bort. Utredningen erinrar om att regeln har kommit till av hänsyn till gudstjänsten men pekar å andra sidan på att gudstjänster i många församlingar numera äger rum å andra tider. I många frikyrkliga församlingar är det vanligt att man håller gudstjänst eller annan sammankomst under annan tid än mellan kl. 11 och 13. Av än större betydelse, framhåller utredningen, är kanske att man genom att låta valförrättningen pågå under gudstjänsttid inte hindrar den som vill delta i gudstjänsten från att göra detta. Utredningen kan därför inte finna att vare sig pietet mot människors trosuppfattning eller andra skäl talar för att behålla det obligatoriska avbrottet mellan kl. 11 och 13.

I anslutning till förslaget om förlängt öppethållande av vallokalerna, föreslår utredningen den förstärkningen av den lokala valorganisationen, att minimiantalet deputerade ökas från tre till fyra. Utredningen framhåller att antalet deputerade även i de minsta valdistrikten bör vara så stort att avlösning för bl. a. måltider kan ske under förrättningens gång.

Utredningen föreslår också att centrala valmyndigheten skall svara för valförberedelser och valledning. Detta innebär bl. a. att centrala valmyndigheten övertar ansvaret för de tillämpningsföreskrifter som det i dag ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda, såsom att fastställa formulär till röstlängd, röstkort och protokoll.

Remissyttrandena

Huvuddragen i valtekniska utredningens förslag till nytt valtekniskt förfarande har genomgående accepterats av remissinstanserna. Inte i något yttrande riktas invändning mot att valkuverten ersätts med kassetter i enlighet med vad utredningen har föreslagit.

De av utredningen föreslagna reglerna om tillhandahållande av valsedlar har behandlats endast i yttrandena av *grundlagberedningen*, *länsstyrelserna i Stockholms, Älvsborgs och Västmanlands län* och *KDS*. Av dessa är det endast *KDS* som har en allmänt kritisk inställning. *Grundlagberedningen* finner inte anledning till erinran mot huvuddragen i förslaget. Enligt *länsstyrelsen i Västmanlands län* skulle det inte vara rimligt, om ett litet parti utan mandat i ett län skulle kunna få valsedlar kostnadsfritt till ett antal som motsvarar fem gånger antalet röstberättigade där.

KDS anser att förslaget är otillfredsställande och strider mot jämlikhetsprincipen. Enligt *KDS* borde det vara naturligt att även ett i riksdagen inte representerat parti, som har en utbyggd organisation över hela landet och som har stadgar och ett genomarbetat program, får sina valsedlar gratis.

Länsstyrelserna i Stockholms och Älvsborgs län tar upp frågan om vem som bör få tillbaka förskott, som erlagts vid valsedelsbeställning. *Länssty-*

relsen i Älvsborgs län förklarar sig inte ha något att erinra mot de föreslagna reglerna, även om dessa enligt länsstyrelsens uppfattning synes kunna hårt drabba den som har beställt spränglistor. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser det tvivelaktigt från demokratisk synpunkt att låta återbetalning av förskott alltid gå till partiet oavsett vem som har erlagt förskottet.

Utredningens förslag att mjuka upp villkoren för röstning före valdagen har föranlett yttrande endast av *länsstyrelsen i Gotlands län*. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte en så liberal regel som den utredningen har föreslagit i praktiken kommer att medföra en för postverket besvärande och även i övrigt olämplig förskjutning av antalet röstande från vallokalerna till postanstalterna.

Svenska kommunförbundet godtar inte att röstmottagningen på vårdanstalter och vårdinrättningar i regel sker på söndagen före valdagen. En sådan begränsning skulle, menar förbundet, betyda avsevärt försämrade möjligheter för nyintagna sjukhuspatienter att poströsta. *Postverket* framhåller att röstmottagningen vid sjukhusen och kriminalvårdens anstalter säkerligen kan förläggas till valdagen, om söndagen väljs som slutdag för poströstningen. För postverkets del är det emellertid önskvärt att röstmottagningen på övriga vårdanstalter och vårdinrättningar kan förläggas före valdagen och då helst till söndagen före valdagen.

Utredningens förslag till reformer i fråga om utlandsröstning och fartygsröstning har inte föranlett något uttalande i remissyttrandena.

De föreslagna reglerna om valsedels ogiltighet har vunnit bred anslutning bland remissinstanserna. *Regeringsrättens ledamöter* framhåller som en väsentlig fördel med förslaget att praktiskt taget alla besvär som avser valsedels ogiltighet kommer att försvinna. Även *grundlagberedningen* menar att det är en fördel från valbesvärssynpunkt att flera av de nuvarande kassationsgrunderna tas bort. *Länsstyrelsen i Gotlands län* anser att de nuvarande bestämmelserna knappast har fyllt någon betydelsefull funktion utan i åtskilliga fall lett till stötande resultat. *Valnämnden i Stockholm* uttalar att förslaget innebär ett betydligt enklare och mindre formalistiskt system än det hittillsvarande. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* pekar på att de föreslagna reglerna förenklar även sammanräkningsförfarandet.

Postverket uppehåller sig särskilt vid betydelsen för de kommunala valen av att kravet på att valsedel måste innehålla giltigt namn slopas. Verket anser ändringen viktig för de väljare som poströstar, särskilt om den nuvarande kuvertmetoden behålls. När en väljare röstar utanför hemorten kan det vara svårt för honom att få tag på valsedlar som avser hans valkrets. Om en väljare i sådant fall avlämnar en valsedel, som avser annan valkrets än den där han är röstberättigad, eller om han förväxlar valkuverten för

olika val, blir valsedeln med nuvarande regler i allmänhet kasserad. Mot bakgrund av de senare årens utveckling förefaller det rimligt, att valsedel som saknar giltigt namn ändå tillgodoräknas partiet.

Länsstyrelsen i Värmlands län ställer sig däremot mera tveksam till förslaget att slopa kravet på giltigt namn. Enligt länsstyrelsen kan detta leda till att man måste godta ett inte obetydligt antal valsedlar från väljare, som inte har annat syfte än att uttrycka alltmänt missnöje. Länsstyrelsen finner det vidare stötande om valsedlar som innehåller endast namn på seriefigurer och liknande skall gillas.

Den föreslagna onläggningen av röstlängds- och röstkortsförfarandet har vunnit allmänt gillande vid remissbehandlingen. *Grundlagberedningen* finner det vara en lämplig rationalisering att valnämnderna kopplas bort från bl. a. röstlängdsförfarandet. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser att det nuvarande röstlängdsförfarandet är föga rationellt. Att röstkortet skall utfärdas och utsändas först sedan röstlängden upprättats innebär säkrare garantier för att endast röstberättigade får röstkort. Enligt länsstyrelsen är det med nuvarande förfarande inte ovanligt att valnämnderna skickar ut röstkort även till personer som inte är röstberättigade. *Svenska kommunförbundet* ser det som ett positivt moment i förslaget, att valnämndernas befattning med röstlängdsförfarandet upphör. Likaså tillstyrker förbundet att lokala skattemyndigheten övertar valnämndernas bestyr med upprättande och utsändande av röstkort. *Föreningen Sveriges fögderichefer* anser det i princip riktigt att lokala skattemyndigheten övertar valnämndernas uppgifter beträffande röstlängd och röstkort. Lokala skattemyndigheten torde, framhåller föreningen, ha större förutsättningar än valnämnden att sköta dessa arbetsuppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Förslaget att slopa det obligatoriska uppehållet i valförrättningen mellan kl. 11 och 13 har praktiskt taget genomgående godtagits av remissinstanserna. *Grundlagberedningen* framhåller att huvudproblemet i detta sammanhang är att de samtida valen skulle kunna leda till ökad köbildning av väljare. Allt bör därför göras för att påskynda röstavgivningen i vallokalen. En ändring som bör kunna få stor betydelse för undvikande av köbildning i de mera folkrika distrikten är att vallokalerna skall vara öppna utan avbrott mellan kl. 8 och kl. 21. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* ställer sig tveksam till att slopa det obligatoriska uppehållet. *Länsstyrelsen i Kalmar län* ifrågasätter om det inte är lämpligt med ett uppehåll på en timme bl.a. för att ge valförrättarna tillfälle att äta.

Utredningens förslag till förstärkning av den lokala valorganisationen har inte föranlett något uttalande av remissinstanserna.

Över förslaget att centrala valmyndigheten skall svara för valförbe-

redelser och valledning har endast grundlagberedningen yttrat sig. Beredningen godtar i princip förslaget. Enligt beredningens mening torde den allmänna frågan om delegation av befogenhet att utfärda tillämpningsföreskrifter böra ske till Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t utser eller om den, som i förslaget, bör ske direkt till förvaltningsmyndigheten med förbigående av Kungl. Maj:t inte ha någon större betydelse.

Departementschefen

Enligt planerna skulle förslag till en genomgripande reform av valtekniken ha förelagts riksdagen under innevarande höstsession. 1965 års valtekniska utredning lade i början av juni fram sitt betänkande »Ny valteknik» med förslag till övergång till ett nytt valtekniskt system, som bygger på användning av maskinella hjälpmedel såväl vid röstavgivningen som vid sammanräkningen av rösterna. Avsikten var att det nya systemet skulle tillämpas fr. o. m. 1970 års val. Utredningens förslag har vid remissbehandlingen fått ett i det stora hela mycket gynnsamt mottagande. Under propositionsarbetets gång visade det sig möjligt att inom ramen för det av utredningen föreslagna systemet tillgodose kritik och önskemål som i ett par betydelsefulla hänseenden hade riktats mot utredningens förslag. Det var här fråga om möjligheterna att lämna en redovisning av valresultat valdistriktsvis och möjligheterna att redan under valnatten meddela resultat av de kommunala valen. Vidare visade det sig möjligt att låta poströstningen avslutas först på valdagen — i stället för som utredningen föreslagit på fredagen före denna — utan att man skulle förlora några väsentliga fördelar med det föreslagna systemet. Emellertid framkom det för drygt en månad sedan, att det på grund av produktionstekniska vanskligheter inte går att uppnå absoluta garantier för att den tekniska apparatur, som är nödvändig för det nya valtekniska systemet, kan levereras redan till 1970 års val. Övergången till det nya systemet måste därför anstå till 1973 års val.

Det är beklagligt att den nya tekniken inte kan tillämpas redan år 1970, när för första gången tre val skall förrättas samtidigt. I likhet med många andra har jag blivit övertygad om att den nya tekniken skulle verksamt ha bidragit till ett snabbt och smidigt genomförande av de samtida valen. Dessa måste nu i stället förrättas med hjälp av den hittills använda manuella tekniken. Redan i samband med beslutet om gemensam valdag 1968/69 vidtogs ändringar i vallagstiftningen för att trygga genomförandet av de samtida valen. Ändringarna fick emellertid begränsad räckvidd mot bakgrund av att arbetet på övergång till maskinell teknik i valförfarandet samtidigt sattes i gång. När det nu visat sig att det inte går att använda den maskinella tekniken förrän vid 1973 års val har jag ansett att man bör pröva möjligheterna att genom ytterligare ändringar i det nuvarande val-

förfarandet försöka göra detta så smidigt och enkelt som möjligt till 1970 års val. Härvid bör uppslag kunna hämtas från det föreslagna nya valtekniska systemet. Det finns också skäl att i det uppkomna läget pröva vissa förslag, som valtekniska utredningen lade fram i ett tidigare betänkande »Förtidsröstning och gemensamma tvådagarsval» (SOU 1967: 27) men som inte tagits upp i avvaktan på resultatet av utredningens undersökningar beträffande övergång till maskinell teknik.

Innan jag går över till frågan om ändringar i det nuvarande valförfarandet vill jag nämna att jag avser att senare i dag hemställa om att få meddela tilläggsdirektiv till valtekniska utredningen beträffande det fortsatta arbetet på en valteknisk reform till 1973 års val. Det gäller här att på bästa sätt utnyttja det nödvtungna uppskovet med den valtekniska reformen bl. a. för att ytterligare utveckla och förbättra det föreslagna systemet och grundligt utprova detta innan det sätts i praktisk tillämpning.

Att genomföra tre val samtidigt med den nuvarande manuella valtekniken är inte helt okomplicerat. För de olika valen skall användas olikfärgade valsedlar, som skall stoppas i valkuvert av samma färg som valsedeln. Vid röstning i vallokal har alltså väljaren att se till att han för vart och ett av de tre valen stoppar rätt valsedel i rätt kuvert. Vid röstning med valsedelsförsändelse och vid poströstning kompliceras förfarandet ytterligare. Här skall för varje val valkuvertet (innerkuvertet) läggas i ett ytterkuvert av samma färg som innerkuvertet. Dessutom skall varje ytterkuvert fyllas i med ganska utförliga uppgifter. Skall valsedelsförsändelserna avlämnas på postanstalt, behövs inte mindre än nio olika kuvert, nämligen för varje val ett innerkuvert, ett ytterkuvert för valsedelsförsändelse och ett ytterkuvert för poströstning. För de tre samtidiga valen behövs sammanlagt 15 kuverttyper.

Valtekniska utredningens förslag innebär avsevärda förenklingar i de nu nämnda hänseendena. Den kassett, som enligt förslaget skall överta valkuvertets funktion, blir enhetlig för alla de tre samtidiga valen. Genom att kassetten ej täcker hela valsedeln och valförrättaren därför ser färgen på den inliggande valsedeln, kan han avgöra till vilket val denna hör. Vid röstning med valsedelsförsändelse samt vid utlandsröstning och fartygsröstning skall enligt det föreslagna systemet visserligen användas kuvert, som skall vara av samma typ för de olika valen. Kuverten skall emellertid försees med inspektionshål, som avslöjar färgen på den inliggande valsedeln, så att man kan hänföra även en i kuvert inlagd valsedel till rätt val.

Den idé, som ligger i kassettmotoden och i metoden med kuvert med inspektionshål, bör kunna utnyttjas även i det nuvarande valsystemet för att minska antalet kuverttyper. Man bör sålunda kunna gå över till en enhetlig typ av valkuvert för de tre samtidiga valen, om kuvertet försees med inspektionshål eller liknande som gör att färgen på valsedeln men ej sedelns text kan iakttas när sedeln är inlagd i valkuvertet. Vid överlägg-

ningar med kuverttillverkare har framkommit att detta enklast kan åstadkommas genom att valkuvertet framställs med de båda nedre hörnen avskurna, så att den inneslående valsekeln sticker fram genom de avskurna hörnen. Liksom i valtekniska utredningens förslag kräver systemet att valseklarna är av standardiserat format som passar till valkuverten. Det fordras dessutom att valsekeln inte viks när den stoppas ned i kuvertet. I så fall skulle den kunna komma att ligga så i kuvertet att uppgifter om hur väljaren röstar blir synliga i de avskurna hörnen på kuvertet. Till frågan om tillhandahållande av de standardiserade valseklarna återkommer jag längre fram.

De valkuvert som används nu är förhållandevis små, vilket medför att valseklarna i många fall måste vikas. Om man går över till ett system där valseklarna inte skall få vikas, måste kuverten göras större. Från tillverkar-sidan har upplysts att det inte finns tekniska resurser för att till 1970 års val framställa tillräckligt antal valkuvert av en större typ, om kuverten som nu är fallet skall vara försedda med snöre, som gör det möjligt att i ett handgrepp öppna ett flertal kuvert. Det är därför nödvändigt att avstå från snören i kuverten, om tanken med enhetskuvert skall genomföras. Å andra sidan är det angeläget att öppnandet av kuverten efter röstningens slut kan genomföras snabbt. Tanken har därför kommit upp att avstå från kravet att valkuverten skall vara tillslutna. Undersökningar hos kuverttillverkare visar att det är möjligt att framställa ett kuvert som inte skall tillslutas men som likväl på ett helt tillfredsställande sätt skyddar valhemligheten. Kuvertet bör i likhet med de kuvert som används vid utsändandet av postgirots kontobesked vara försett med hög rygg och rak klaff. Med en sådan utformning av kuvertet ligger valsekeln stadigt i kuvertet och det är inte någon risk för att valsekeln faller ur kuvertet genom någon oavsiktlig åtgärd från väljarens eller valförrättarens sida. Att kuverten inte skall tillslutas innebär dessutom en inte föraktlig förenkling i röstningsproceduren för väljaren genom att han slipper att klistra igen de tre valkuverten. Effekten av att kuverten inte tillsluts bör därför bli inte bara att arbetet vid den preliminära sammanräkningen underlättas utan även att röstningen går snabbare. Jag föreslår alltså att för de samtidiga valen år 1970 används valkuvert som utformas i enlighet med vad jag nu har sagt.

Systemet med enhetligt valkuvert bör kunna tillämpas också i fråga om innerkuvertet vid valsekelsförsändelse, så att samma slags innerkuvert används för de tre samtidiga valen. Däremot finner jag inte anledning att föreslå att samma slag av kuvert används både som valkuvert och som innerkuvert. Jag ansluter mig sålunda till den hittills gällande uppfattningen att valkuverten skall lämnas ut endast i samband med att väljaren inställer sig för röstning. Denna princip, som är avsedd att förhindra att någon annan än väljaren själv lägger valsekeln i valkuvertet, förutsätter att olika typer

av kuvert används som valkuvert och som innerkuvert för valsedelsförsändelse.

Valsedelsförsändelseinstitutet bör kunna förenklas också i andra hänseenden. Den nuvarande regeln att en försändelse skall anordnas för vart och ett av de samtida valen synes onödigt omständlig. Jag föreslår i stället att valsedelsförsändelsen görs gemensam för alla tre valen, så att tre innerkuvert, ett för varje val, får läggas in i ett gemensamt ytterkuvert. Vidare vill jag föreslå att den nuvarande ordningen med två olika typer av ytterkuvert för valsedelsförsändelse — en som används när försändelsen skall inges av väljarens make och en som används när försändelsen skall inges av annan än maken — ersätts med en enda typ av ytterkuvert, gemensam för båda slagen av valsedelsförsändelse. En sådan förenkling är genomförbar bl. a. tack vare att ytterkuvertet måste göras större för att rymma de nya innerkuverten och därför ger utrymme åt både den text som behövs för s. k. äktamakeröstning och den text som behövs när försändelse används för sjukas m. fl. röstning.

Även vid poströstningen bör man kunna använda gemensamt ytterkuvert för de olika valen. Ett sådant förslag har lagts fram i valtekniska utredningens betänkande från år 1967. Förslaget godtogs av alla remissinstanser, som yttrade sig över betänkandet, utom grundlagberedningen. Beredningen hänvisade till att det enligt gällande regler ingår som ett led i röstsammanräkningen hos länsstyrelsen att granska ytterkuvert, som kommit in från postanstalter, utlandsmyndigheter och fartyg, bryta dessa och ta hand om innehållet. En ordning med gemensamt ytterkuvert för flera val skulle alltså göra det omöjligt enligt dessa regler att räkna de olika valen var för sig. Jag kan i och för sig instämma i de synpunkter som framfördes av grundlagberedningen. Emellertid ser jag inte något hinder för att ändra de nuvarande reglerna så, att man tillåter att ifrågavarande åtgärder med ytterkuvert sker gemensamt för de samtida valen. Med en sådan ändring torde det inte finnas något att erinra mot att gå över till den obestriddigen mycket praktiska ordningen att innerkuverten med valsedlarna från de tre olika valen vid röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg läggs in i ett enda gemensamt ytterkuvert. Jag återkommer i det följande till ytterligare förenklingar beträffande ytterkuvertet vid sådan röstning.

De nu föreslagna åtgärderna innebär att antalet kuverttyper vid de samtida valen år 1970 minskas från 15 till 4. De fyra typerna blir valkuvert, innerkuvert för valsedelsförsändelse, ytterkuvert för valsedelsförsändelse samt ytterkuvert för röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg.

Som jag redan nämnt förutsätter ordningen med enhetliga valkuvert, att valsedlarna blir standardiserade till formatet. Detta innebär vissa problem med hänsyn till att möjligheterna att framställa valsedlar efter eget önskemål i princip inte bör begränsas. Valtekniska utredningen har i sitt

betänkande om den maskinella valtekniken haft att lösa i allt väsentligt samma problem. De regler i ämnet som utredningen har föreslagit har praktiskt taget undantagslöst godtagits vid remissbehandlingen. Även jag kan i allt väsentligt ansluta mig till förslaget. Jag föreslår att följande regler skall gälla i fråga om tillverkning och tillhandahållande av valsedlar vid de samtidiga valen år 1970.

Valsedel vid de samtidiga valen skall vara framställd på blankett som tillverkats genom statsverkets försorg. Statsverket skall emellertid till beställare, som begär det, förse blanketterna med fullständigt tryck enligt beställarens önskemål och därvid inte i något fall ta ut särskild ersättning för trycket. Meningen är att partier och andra, som beställer valsedlar, normalt skall begära att blanketterna omedelbart förses med tryck. På så sätt får man ökad säkerhet för att valsedlarna blir så utformade att valhemligheten inte röjs genom de avskurna hörnen på valkuverten.

Var och en skall kunna beställa och erhålla valsedlar eller valsedelsblanketter till önskat antal, men endast parti, som är eller genom valet blir representerat i den församling valet gäller, får valsedlar/valsedelsblanketter gratis. Beställs valsedlar/valsedelsblanketter av parti, som inte är representerat i den församling valet gäller, skall beställaren förskotta kostnaden för valsedlarna. Detsamma skall gälla, om beställning för parti, som är representerat i ifrågavarande församling, görs av annan än behörig företrädare för partiet.

Parti, som är eller blir representerat i den församling valet gäller, skall gratis få valsedlar/valsedelsblanketter upp till ett antal som motsvarar fem gånger antalet röstberättigade, i fråga om riksdagsval, i valkretsen och, i fråga om annat val, i valet. Beställer parti, som är representerat i ifrågavarande församling, större antal valsedlar/valsedelsblanketter, får partiet i efterhand erlagga betalning för det överskjutande antalet. Blir parti, för vars valsedlar/valsedelsblanketter erlagts förskott, genom valet representerat i ifrågavarande församling, betalas förskottet tillbaka i den mån inte gränsen för vad partiet har rätt att erhålla gratis överskrids därigenom. Efter samma princip sker återbetalning av förskott, när beställning gjorts av annan än behörig företrädare för partiet, dvs. när det har varit fråga om en spränglista. Frågan huruvida återbetalning skall ske blir här beroende av om partiet utnyttjat sin gratiskvot. Återbetalning skall alltid ske till partiet oavsett vem som har erlagt förskottet.

Dessutom skall väljare alltid i röstningslokalen kunna få de blanketter han behöver för röstningen.

Jag vill tillägga att det är svårt att tänka sig någon annan principiell uppläggning av reglerna om tillhandahållande av valsedlar. Sålunda skulle det inte vara rimligt att låta vem som helst få valsedlar i obegränsad utsträckning. En gräns bör också finnas för hur många valsedlar ett parti skall kunna få gratis. Den här föreslagna gränsen överensstämmer med de

5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 148*

principer som hittills har tillämpats i fråga om ersättning till partier för valsedelskostnader. Vidare är det inte praktiskt genomförbart att betala tillbaka förskott till annan än ifrågavarande parti. I annat fall skulle man bl. a. ställas inför den mycket vanskliga uppgiften att avgöra hur återbetalningen skulle fördelas mellan dem som beställt olika spränglistor.

Som jag redan har förutskickat bör förfarandet vid röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg kunna förenklas även i andra hänseenden än genom att innerkuverten vid de samtidiga valen läggs i ett gemensamt ytterkuvert. Två förslag som valtekniska utredningen har lagt fram, det ena i 1967 års betänkande och det andra i årets betänkande, kan här komma till användning. I det förstnämnda betänkandet föreslog utredningen, att ytterkuvertet vid poströstningen skulle ersättas av ett fönsterkuvert och att en särskild adressdel, som skulle medfölja röstkortet, skulle i samband med röstningen läggas in i ytterkuvertet och ersätta de uppgifter om namn, sammanräkningsmyndighet, nummer i röstlängden m. m., som väljaren nu är skyldig att fylla i på ytterkuvertet.

Förslaget, som allmänt godtogs vid remissbehandlingen, finner jag utmärkt. Det minskar omgången vid poströstning både för väljaren och för röstmottagaren, och det betyder framför allt att man får garantier för att ytterkuvertet styrs till rätt sammanräkningsmyndighet (länsstyrelse). Länsstyrelsernas arbete med poströstningsmaterialet underlättas också avsevärt genom att man slipper ytterkuvert med oriktiga, ofullständiga eller otydliga uppgifter. Jag föreslår därför att systemet med fönsterkuvert används vid 1970 års samtidiga val. Som inlaga i fönsterkuvertet bör användas väljarens röstkort i stället för en särskild adressdel till detta. Utvecklingen av röstkortsförfarandet och de förändringar däri som jag tänker föreslå i det följande medför att man utan större omgång kan utfärda nya röstkort, om så skulle behövas. Dessutom är avsikten att det år 1970 skall samtidigt sändas ut två röstkort, det ena avseende de samtidiga valen och det andra kyrkofullmäktigvalet. För den som röstar på fartyg utan att inneha röstkort bör röstkortet ersättas med ett särskilt adresskort som fylls i av röstmottagaren.

Det andra förslaget av valtekniska utredningen, som jag syftade på, gäller villkoren för att få rösta på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg. Enligt gällande regler får röstning före valdagen ske endast om väljaren på grund av vissa uppräknade omständigheter, såsom utrikes resa och tjänsteutövning av vissa slag, är hindrad att rösta på valdagen. Vid röstningen skall väljaren på ytterkuvertet ange av vilken anledning han är berättigad att rösta i förtid. I fråga om röstning på valdagen på postanstalt gäller, att detta är tillåtet endast för väljare, som befinner sig utanför hemorten. Den som är intagen på eller tjänstgör vid sjukvårdsanstalt eller kriminalvårdsanstalt får dock rösta på postanstalt, som är inrättad vid anstalten, även om denna är belägen i hans hemort. Utredningen har nu föresla-

git att poströstningen skall avslutas på fredagen före valdagen och att de nuvarande specificerade villkoren för att få rösta före valdagen ersätts med en mera allmänt hållen regel, enligt vilken rätten att poströsta tillkommer röstberättigad, som på grund av vistelse på utrikes ort eller på annan ort inom riket eller av annat skäl kan antas vara förhindrad att rösta på valdagen i vallokalen för sitt valdistrikt. Grundtanken i detta förslag, att möjligheterna till röstning i annan ordning än i vallokal inte bör begränsas i onödan, har nästan utan undantag godtagits vid remissbehandlingen.

För egen del ansluter jag mig till grundtanken i utredningens förslag. Den innebär ökade möjligheter för väljarna att utöva sin rösträtt, samtidigt som valförfarandet kan förenklas. Jag föreslår att möjligheten att rösta på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg skall stå öppen för väljare, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl är förhindrad att rösta i vallokalen för sitt valdistrikt. Som en följd härav kan det nuvarande kravet, att väljare som röstar före valdagen skall ange anledningen till att han är berättigad att göra detta, slopas. Väljarnas uppgifter härom har f. ö. knappast kunnat kontrolleras i det nuvarande systemet. En annan konsekvens blir att poströstning på valdagen tillåts även inom väljarens hemort, om väljaren är förhindrad att uppsöka vallokalen för sitt valdistrikt.

De nu föreslagna ändringarna beträffande villkoren för att få rösta utom vallokalen ger förutsättningar för att anordna poströstning på ålderdomshem samt på vissa andra anstalter och inrättningar. Postverket har gett uttryck för en positiv inställning till att tillfälligt inrätta postanstalter för röstning på sådana vårdinrättningar och vårdanstalter, där det med nuvarande regler inte finns anledning att anordna poströstning. Enligt postverket finns det möjlighet att täcka ett stort antal anstalter och inrättningar med poströstning, om denna inte nödvändigtvis behöver förläggas till själva valdagen. Jag anser visserligen att huvudregeln bör vara, att poströstning på vårdanstalter och vårdinrättningar skall äga rum på valdagen. Sålunda bör man inte utan starka skäl förlägga röstningen till dag före valdagen, när det gäller sjukvårdsinrättningar och kriminalvårdsanstalter där poströstning tidigare har varit anordnad på valdagen. Emellertid kan jag inte finna några nämnvärda betänkligheter i att poströstningen på t. ex. ålderdomshem sker före valdagen, i synnerhet om man därigenom vinner att postverket kan täcka fler anstalter och inrättningar. Röstning bör dock inte kunna anordnas tidigare än en vecka före valdagen. Som en särskild fördel med en utökad poströstning vid vårdinrättningar och vårdanstalter vill jag peka på att behovet av att använda valesedelsförsändelseinstitutet minskar, vilket bör öka säkerheten i valförfarandet.

Jag vill ta upp även ett par andra frågor om röstning på fartyg. Röstmottagning på fartyg får enligt gällande regler börja på

5* — *Bihang till riksdagens protokoll 1969, 1 saml. Nr 148*

trettionde dagen före valdagen. En förlängning av den tid då röstning får äga rum på fartyg har visat sig vara av behovet påkallad. Den nuvarande röstningsperioden har i flera fall visat sig börja så sent att rösterna inte alltid hunnit fram till sammanräkningsmyndigheten i tid för sammanräkningen. Detta är otillfredsställande. Anordnas röstmottagning på fartyg, bör de väljare som röstar där kunna känna sig säkra på att deras röster också kommer att inverka på valet. Jag föreslår därför att röstningsperioden på fartyg skall få börja redan på fyrtiofemte dagen före valdagen. I det följande kommer jag att föreslå vissa åtgärder för att det definitiva valresultatet skall kunna föreligga tidigare än som nu är fallet. Ett av förslagen är att utlands- och fartygsröster skall ha ankommit till vederbörande myndighet i riket senast dagen före valdagen i stället för som nu senast på fjärde dagen efter valdagen. Den sammanlagda effekten av förslagen bör emellertid likväl bli en påtaglig förbättring av sjöfolkets möjligheter att utöva sin rösträtt.

Även i ett annat hänseende har de nuvarande reglerna om fartygsröstning visat sig mindre ändamålsenliga. Kravet att fartyget skall befinna sig utom riket under hela den period, då röstmottagning pågår i riket, för att röstmottagning skall få anordnas på fartyget utgör enligt min mening en onödigt hård begränsning av fartygsröstningen. De praktiska möjligheterna för en fartygsbesättning att delta i val kan ofta vara mycket små, även om fartyget angör svensk hamn under röstningsperioden. Liggetiderna i hamn är i dag korta. Särskilt de nya hamnarna ligger i många fall på betydande avstånd från övrig bebyggelse och serviceinrättningar, såsom postanstalter. Härtill kommer att de ombordanställda inte alltid får röstkort och därför inte kan rösta på postanstalt. Valtekniska utredningen har föreslagit att möjligheten att anordna fartygsröstning skall gälla i princip alla fartyg i utrikes fart. Med fartyg i utrikes fart avsåg utredningen fartyg, som någon gång under den tid då röstning får ske inom landet, lämnar svenskt territorialvatten under en inte alltför kort tid. Remissinstanserna lämnade förslaget utan erinran. Även jag finner utredningens förslag ändamålsenligt. Det bör lämpligen genomföras redan nu.

Reglerna om valsedels ogiltighet är fortfarande ganska invecklade och svåröverskådliga, trots att betydande förenklingar vidtogs i dem i samband med den partiella författningsreformen. De kan också lätt leda till att valsedel kasseras. Valtekniska utredningens förslag om övergång till maskinell valteknik innefattade också en radikal förenkling av ogiltighetsreglerna. Enligt förslaget skulle det finnas endast en ogiltighetsanledning, nämligen att valsedel saknade partibeteckning. Detta förslag fick nästan utan undantag ett mycket gynnsamt mottagande vid remissbehandlingen.

Utredningens förslag till förenkling av ogiltighetsreglerna hänger delvis samman med förslaget att använda maskinell teknik i valförfarandet. Det saknas därför förutsättningar för att redan nu genomföra förslaget i dess helhet. Emellertid kan jag inte se något hinder för att i detta sammanhang

ta upp sådana nyheter i förslaget, som inte är beroende av den maskinella tekniken. Detta är fallet med förslaget att valsedel inte skall ogiltigförklaras av den anledningen att den saknar giltigt namn. En sådan regel skulle få en inte ringa praktisk betydelse. Som postverket har påpekat kan det ofta vara svårt att vid poströstning få tag i valsedel för rätt landsting och rätt kommun i de kommunala valen. Ett misstag härvidlag leder med nuvarande regler i många fall till att valsedeln blir ogiltig. Enligt utredningens förslag blir resultatet visserligen att namnen på valsedeln blir ogiltiga, medan själva rösten tillgodoräknas partiet. Förslaget skulle också få praktisk betydelse för dem som röstar på fartyg eller eljest utom riket och har svårt att få tag i partiernas valsedlar. I sådana fall blir det tillräckligt, om väljaren på valsedeln anger det parti han stöder. Jag förordar att den nuvarande regeln, att valsedel som saknar giltigt namn skall kasseras, inte skall gälla vid 1970 års samtidiga val.

I detta sammanhang vill jag också ta upp en närliggande fråga. Om en väljare i dag anger partibeteckningen oriktigt, t. ex. på så sätt att han stavat namnet på det parti, som han vill stödja, fel eller att han använder en förkortad form av partibeteckningen, tillgodoräknas inte valsedeln partiet i fråga utan ett särskilt parti. Den praktiska effekten härav blir regelmässigt densamma som om valsedeln hade förklarats ogiltig. Enligt min mening synes en mindre formalistisk praxis kunna tillämpas utan olägenhet. Om det inte kan föreligga någon tvekan om vilket parti väljaren har avsett att stödja med den angivna partibeteckningen, bör valsedeln tillgodoräknas partiet, även om partibeteckningen är i formellt hänseende felaktig eller ofullständig.

En konsekvens av det föreslagna systemet med standardiserade valsedelsblanketter och enhetliga valkuvert blir att man kan undvara den nuvarande regeln att valsedel, till vilken använts papper av fel färg, skall anses ogiltig. En valsedel som inte är framställd av papper med den för valet föreskrivna färgen kommer nämligen inte att tas emot.

Med de förslag jag nu har lagt fram blir reglerna om valsedels ogiltighet vid de samtidiga valen år 1970 följande. Valsedel är ogiltig om den a) saknar partibeteckning eller b) upptar mer än en partibeteckning eller c) uppenbarligen försetts med obehörig märkning. Dessutom blir, om ett valkuvert innehåller mer än en valsedel, valsedlarna i kuvertet ogiltiga. Har valsedlarna i kuvertet samma partibeteckning och är antalet valsedlar högst tre, tillgodoräknas dock partiet en röst.

Enligt nuvarande regler får den slutliga röstsammanräkningen börja tidigast på den åttonde dagen efter valdagen. Denna regel har gällt sedan poströstningen infördes år 1942. Regeln har samband med att poströster, utlandsröster och fartygsröster, som kommer in till länsstyrelsen efter sammanräkningens början, inte får påverka valet. Beträffande utlandsrösterna och fartygsrösterna är därvid att märka, att de inte behöver

sändas in tidigare än att de ankommer till vederbörande myndighet i riket senast på fjärde dagen efter valdagen. Ett ytterligare skäl för åttadagarsfristen är att länsstyrelsen skall ha rådrum för att vidta vissa förberedande åtgärder innan sammanräkningen kan börja.

Enligt min mening finns det numera förutsättningar för att, efter vissa jämkningar i reglerna, låta sammanräkningen börja tidigare, så att man snabbare än nu kan få fram det definitiva valresultatet. Sålunda kan man räkna med att det numera tar bara några dygn innan alla poströster har kommit in till sammanräkningsmyndigheten. Som jag redan har förutskickat, bör man kunna låta utlands- och fartygsröstningen sluta tidigare, så att dessa röster når riket senast dagen före valdagen. De förberedande åtgärderna hos länsstyrelsen, vilka huvudsakligen gäller att se till att allt valmaterial kommer in från valdistrikten, bör normalt kunna klaras av på betydligt kortare tid än åtta dagar. Jag föreslår därför dels att röstningen hos utlandsmyndighet och på fartyg skall sluta i sådan tid att rösterna kan beräknas nå centrala valmyndigheten senast kl. 12 dagen före valdagen, dels att det inte skall gälla någon bestämd dag för när länsstyrelsen tidigast får börja sammanräkningen utan att denna skall kunna påbörjas så snart det kan ske. Jag räknar med att man med dessa åtgärder i förening med de lättnader i hanteringen av poströstningsmaterialet, som följer av systemet med fönsterkuvert, skall kunna ha sammanräkningen av riksdagsvalet färdig redan ungefär en vecka efter valdagen.

Enligt gällande regler skall sammanräkningen av de kommunala valen alltid anstå till dess det samtidigt förrättade riksdagsvalet har räknats färdigt. Det förfarande, som har föreslagits här för bl. a. poströstningen vid 1970 års val, förutsätter att vissa åtgärder som ingår i den slutliga röstsammanräkningen sker gemensamt för riksdagsvalet och de kommunala valen. Dessutom bör i många fall sammanräkningen av kommunalvalen kunna fortlöpa parallellt med räkningen av riksdagsvalet utan att denna fördenskull behöver försenas. Regeln att sammanräkningen av riksdagsvalet alltid skall vara avslutad innan räkningen av kommunalvalen får börja bör därför ersättas med en regel att räkningen av riksdagsvalet inte får försenas av räkningen av kommunalval.

Valtekniska utredningens förslag till ett förenklat och effektiviserat röstlängds- och röstkortsförfarande kan jag i likhet med en enhällig remissopinion oreserverat ansluta mig till. Bland de viktigare nyheterna i förslaget märks att valnämnderna befrias från bestyren med röstlängd och röstkort och att dessa uppgifter i stället flyttas över på de lokala skattemyndigheterna, som redan nu har att upprätta röstlängderna. Uppgiften att pröva anmärkning mot allmän röstlängd skall dock ankomma på länsstyrelsen, vilket betyder att samma regler kommer att gälla i detta hänseende för allmän och för särskild röstlängd. En annan viktig nyhet i förslaget är att röstkortet inte kommer att tryckas förrän röstlängden har

blivit upprättad, vilket bör ge ökad säkerhet för att röstkort inte kommer att tillställas någon som inte är röstberättigad. Jag föreslår att ändringarna beträffande röstlängds- och röstkortsförfarandet genomförs redan till 1970 års val.

För att trygga att de samtidiga valen skall kunna genomföras smidigt med en enda valdag föreslår jag att regeln om obligatoriskt uppehåll i valförrättningen mellan kl. 11 och 13 slopas. Detta har föreslagits av valtekniska utredningen, och förslaget har på något einstaka undantag när godtagits av remissinstanserna.

Om det obligatoriska uppehållet slopas blir det möjligt att sammanhängande hålla vallokaler öppna från kl. 8 till kl. 21. Denna möjlighet kommer säkerligen att behöva utnyttjas i de flesta valdistrikt när tre val skall genomföras samtidigt. Ett så långt öppethållande kommer att ställa ökade krav på den lokala valorganisationen. Som också valtekniska utredningen har föreslagit bör därför minimiantalet deputerade ökas från tre till fyra.

F. n. ankommer det enligt vallagstiftningen på Kungl. Maj:t att handha en rad centrala uppgifter rörande valförberedelser och valledning. Enligt valtekniska utredningens förslag skall sådana uppgifter i det maskinella systemet ankomma på centrala valmyndigheten. Detta förslag har allmänt accepterats vid remissbehandlingen. Jag föreslår att centrala valmyndigheten till 1970 års val övertar de uppgifter som enligt vallagarna nu ankommer på Kungl. Maj:t.

Registrering av partibeteckning bör liksom hittills tillsvidare ske i det departement som Kungl. Maj:t bestämmer.

De ändringar i valförfarandet som har föreslagits till 1970 års val kräver omfattande ingrepp i vallagstiftningen. Vissa av förslagen, såsom de som gäller det nya kuvertsystemet, är dessutom sådana att de knappast kan fogas in i ValL och KVL. Det har dessutom länge förelegat ett påtagligt behov av en grundläggande lagteknisk omdaning av vallagstiftningen. Det skulle i och för sig ha varit önskvärt om denna omdaning hade kunnat göras redan nu. Detta har emellertid varit omöjligt redan av det skälet att tidsutrymmet har varit utomordentligt kort för ifrågavarande lagstiftningsarbete. Dessutom står, som jag redan har nämnt, en genomgripande reform av valförfarandet för dörren, och ett naturligt tillfälle erbjuder sig då att göra en omdaning även i lagtekniskt hänseende. De ändringar som nu skall göras måste således i princip byggas in i den nuvarande vallagstiftningen. Som jag nyss nämnde möter detta svårigheter beträffande en del av förslagen. De ändringar det här är fråga om kommer, enligt vad man kan förutse, att tillämpas endast vid valen den 20 september 1970. Det är därför lämpligt att dessa regler tas upp i en särskild lag, vars bestämmelser för nämnda valtillfälle får ersätta motsvarande regler i ValL och KVL.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1920: 796) om val till riksdagen,
- 2) lag om ändring i kommunala vallagen (1930: 253),
- 3) lag om de allmänna valen den 20 september 1970.

I det följande lämnas en specialmotivering till lagförslagen. Åtskilliga av de ändringar i Vall och KVL, som föranleds av vad som har föreslagits i den allmänna motiveringen, är av det slag att de inte torde kräva ytterligare kommentarer.

Specialmotivering

Förslag till lag om ändring i lagen om val till riksdagen

33 §.

Enligt gällande bestämmelser utses valnämndens ordförande och ledamöter året efter det då val av kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige har ägt rum för en tid av tre år. Chefen för civildepartementet kommer senare i dag att anmäla fråga om att ta bort den s. k. eftersläpningen beträffande kommunala nämnders tjänstgöringsperioder. I överensstämmelse härmed bör även valnämnds tjänstgöringstid ändras, så att ordförande, ledamöter och suppleanter utses samma år som valen till fullmäktige äger rum. Första stycket i denna paragraf bör utformas i överensstämmelse härmed.

Som framhållits i den allmänna motiveringen bör minimiantalet deputerade ökas från tre till fyra. Förutom ordförande bör valnämnden utse en ersättare för honom. Någon uttrycklig bestämmelse om vem som skall föra protokollet vid valförrättningen torde inte behövas. Paragrafens andra stycke bör ändras i enlighet härmed.

Valnämnden är enligt gällande regler beslutsför när minst tre är närvarande. Detta gäller även när nämnden fungerar som valförrättare. Motsvarande regel bör gälla även när val förrättas av nämndens deputerade. Ordföranden eller hans ersättare bör därvid alltid vara närvarande. Bestämmelser härom bör tas in i ett nytt sista stycke i denna paragraf.

39—43 och 45—52 a §§.

I dessa paragrafer bör göras bl. a. de ändringar som föranleds av att uppgifter i röstlängdsförfarandet flyttas över från valnämnd till lokal skattemyndighet samt, såvitt gäller anmärkningsprövningen, till länsstyrelsen. I samband därmed blir 47—50 §§ överflödiga.

En omfördelning av författningsstoffet mellan de övriga paragraferna bör också göras. Sålunda bör i 39 § tas in reglerna om att röstlängd skall läggas fram för granskning. Paragrafen bör därvid kompletteras i enlighet med ett förslag från valtekniska utredningen, att längden skall vara framlagd för granskning endast under de vardagar som infaller under granskningsperio-

den. Utredningen framhöll att de nuvarande bestämmelserna att röstlängden skall vara framlagd för granskning under en given tidsperiod föranlett vissa tolkningsproblem. Somliga valnämnder har tillåtit granskning även under lördagar och söndagar, andra inte. Enligt utredningen var det inte motiverat att lokala skattemyndigheten skulle åläggas att tillse att granskning kunde ske även under veckosluten, eftersom en sådan ordning drar med sig praktiska problem och antalet personer som begagnar sig av möjligheten att granska längden är ytterst litet. Skulle granskningstidens slutdag infalla på en lördag eller söndag, borde emellertid granskning vara möjlig även på måndagen. Remissinstanserna hade inget att erinra mot utredningens förslag.

Utredningens förslag synes innebära en godtagbar avvägning mellan de intressen som här gör sig gällande. Det ger vidare myndigheterna klara och entydiga handlingsregler. Jag kan därför ansluta mig till förslaget och föreslår att paragrafens första stycke utformas i enlighet därmed.

I nuvarande 39 § andra stycket föreskrivs att var och en har rätt att ta del av röstlängden och göra avskrift av den. Med hänsyn till att detta följer av reglerna i tryckfrihetsförordningen om allmänna handlingars offentlighet, kan bestämmelsen utmönstras.

I 40 § bör tas in bestämmelser om kungörelseskyldighet av i sak samma innehåll som de som nu gäller.

I 41 § bör tas in bestämmelserna om de underrättelser som skall tillställas var och en som inte antecknats som röstberättigad i röstlängden. Dessa bestämmelser finns nu i 40 § andra stycket. Röstlängden upprättas årligen och underrättelse av nu nämnt slag utgår följaktligen också årligen. Denna konsekvens av reglerna har väckt kritik. Det har framhållits att omyndigförklarade personer eller anförvanter till dem regelbundet varje år får en påminnelse om detta förhållande, vilket kan vålla obehag och onödigt lidande. Jag har förståelse för dessa synpunkter. Att helt slopa den personliga underrättelsen torde dock inte böra komma i fråga. Däremot bör det vara tillräckligt att begränsa underrättelseskyldigheten till att gälla endast de år då ordinarie val skall hållas. Under andra år än valår har den som har intresse av att kontrollera om han är upptagen som röstberättigad i längden tillfälle att göra detta genom att ta del av röstlängden under den tid som den är framlagd för granskning.

I 42, 43 och 45 §§ bör liksom nu upptas regler om anmärkningsförfarandet.

Vid den tidpunkt då anmärkningssammanträdet skall äga rum har lokala skattemyndigheten hand om röstlängderna. Valtekniska utredningen menade att länsstyrelsen borde införskaffa den eller de röstlängder som berördes av anmärkning från lokala skattemyndigheten. Övriga längder skulle ligga kvar hos lokala skattemyndigheten. När länsstyrelsen provat anmärkningarna och gjort de rättelser i längden som föranleddes av besluten, skulle

länsstyrelsen skriva under de röstlängder som införskaffats. De röstlängder, mot vilka någon anmärkning inte hade framställts, skulle förseas med intyg härom av lokala skattemyndigheten.

Den föreslagna ordningen, mot vilken någon erinran inte har riktats under remissbehandlingen, innebär enligt min mening en praktisk och ändamålsenlig lösning som bör tillämpas i fortsättningen.

Liksom enligt nuvarande regler kommer något utrymme för en särskild överprövning av länsstyrelsens beslut inte att finnas, eftersom val skall kunna hållas inom mindre än två månader efter anmärkningssammanträdet. Klagan över länsstyrelsens beslut bör emellertid liksom nu kunna anföras hos regeringsrätten i samband med besvär över val vid vilket röstlängden länt till efterrättelse. Bestämmelsen härom bör tas in i 46 §.

55 a §.

Tredje stycket av denna paragraf bör anpassas till de nya reglerna om villkoren för att få rösta på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg.

De nya reglerna om röstlängdsförfarandet föranleder en jämkning i bestämmelserna i femte stycket om när röstkort tidigast får översändas till de röstberättigade.

70 §.

I denna paragraf bör liksom nu tas upp villkoren för att få rösta på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg. De föreslagna nya reglerna på detta område har behandlats i den allmänna motiveringen.

I fråga om fartygsröstning gäller f. n. att Kungl. Maj:t bestämmer, efter framställning från redare eller befälhavare eller de ombordanställdas organisationer (se SFS 1962: 73), på vilka fartyg röstmottagning skall anordnas. Denna uppgift bör nu övertas av centrala valmyndigheten. Myndigheten bör även bestämma hur framställning skall göras.

72 §.

I den allmänna motiveringen har föreslagits att röstmottagning på fartyg skall få börja redan på fyrtiofemte dagen före valdagen. En ändring av denna innebörd bör göras i paragrafens andra stycke. Vidare bör andra stycket ändras så, att uppgiften att distribuera det valmaterial, som kommer in från utlandsmyndigheter och fartyg, flyttas över från länsstyrelsen i Stockholms län till centrala valmyndigheten.

Tredje stycket bör kompletteras med bestämmelser om öppethållande av sådan postanstalt, som inrättas tillfälligt vid vårdinrättning eller vårdanstalt för att möjliggöra poströstning där. För att postverket skall kunna utnyttja sina personalresurser så rationellt som möjligt, bör det ankomma på verket självt att efter samråd med vårdanstaltens eller vårdinrättningens ledning bestämma tid för röstmottagningen. De som befinner sig på sådan

anstalt eller inrättning där röstmottagning skall anordnas bör i god tid i förväg underrättas härom på lämpligt sätt.

F. n. gäller att röstmottagning skall anordnas på varje postanstalt i riket. Denna regel har visat sig vara något för långtgående. Sålunda förekommer det på vissa håll att postanstalterna ligger så tätt att man utan olägenhet skulle kunna underlåta att anordna röstmottagning på någon av dem. Det finns också exempel på postanstalter, där det hittills aldrig har mottagits en enda röst. Som valtekniska utredningen har föreslagit, bör det därför öppnas möjlighet för centrala valmyndigheten att efter förslag av postverket bestämma att röstmottagning inte skall äga rum på viss postanstalt. Ett oavvisligt krav för att ett sådant undantag skall få beslutas är naturligtvis att man kan anta att det inte i nämnvärd grad försämrar möjligheterna för väljarna att utöva sin rösträtt. En bestämmelse i ämnet bör tas in som ett nytt fjärde stycke i paragrafen.

73 §.

Som har utvecklats i den allmänna motiveringen, bör kravet att väljare, som röstar före valdagen, skall ange den omständighet, som ger honom rätt till detta, slopas. Till följd härav bör tredje och fjärde styckena i denna paragraf ändras.

75 §.

I denna paragrafs första stycke föreskrivs nu att de ytterkuvert som har tagits emot på postanstalt omgående skall sändas över till respektive länsstyrelse. Bestämmelsen torde i regel ha tillämpats så, att de ytterkuvert som tagits emot under en dag har sänts över till länsstyrelsen efter postanstaltens stängning för dagen. Detta förfaringssätt kan knappast sägas vara särskilt rationellt vare sig för röstmottagarna eller för länsstyrelserna. En lämpligare ordning bör vara att översändandet sker med vissa intervaller som avpassas bl. a. till antalet mottagna kuvert. Eftersom antalet mottagna ytterkuvert varierar starkt från postanstalt till postanstalt, bör någon generell regel härom dock inte ges.

76 §.

En konsekvens av förslaget, att länsstyrelserna inte skall behöva vänta med sammanräkningen till åttonde dagen efter valdagen utan kunna påbörja den så snart som möjligt, är att orden »i god tid» bör utgå ur fjärde stycket.

85 §.

Vid tillkomsten av 4 mom. i denna paragraf framhölls (prop. 1968:27 s. 240) att någon protokollföring i egentlig mening inte syntes nödvändig

hos centrala valmyndigheten. Däremot borde de olika leden i förfarandet dokumenteras. Hur detta skulle ske fick bero på vilka tekniska hjälpmedel som utnyttjades. I 4 mom. utsades därför endast att Kungl. Maj:t skulle utfärda anvisningar för centrala valmyndighetens förrättning. I överensstämmelse med principen att Kungl. Maj:t inte skall ta del i valadministrationen, bör centrala valmyndigheten själv få bestämma hur förrättningen hos myndigheten skall genomföras. Därvid bör dock de uttalanden som gjordes vid den nuvarande bestämmelsens tillkomst beaktas.

96 §

Systemet med enhetliga valkuvert för 1970 års samtidiga val innebär att kuverten får lika färg för alla dessa val. Något behov av att för ett eventuellt nyval behålla den år 1968 införda regeln, att valkuvert och övriga kuvert skall ha samma färg som valsedel i valet, finns inte. Tvärtom kan det vara en fördel att ha handlingsfrihet att få utforma kuverten på det sätt som visar sig mest lämpligt.

Övergångsbestämmelser

De nya bestämmelserna om val till riksdagen bör gälla vid det val som förrättas nästa år. Arbetet på den röstlängd som skall användas vid dessa val måste sättas i gång redan i början av år 1970. Bestämmelserna bör därför träda i kraft så snart som möjligt men tillämpas endast beträffande val som avser uteslutande tid efter utgången av nämnda år.

I överensstämmelse med vad som kommer att föreslås i fråga om tjänstgöringstiden i kommunala nämnder bör en föreskrift meddelas om att löpande tjänstgöringstid för ordförande, ledamöter och suppleanter i valnämnd upphör vid utgången av år 1970.

Förslag till lag om ändring i kommunala vallagen

Flertalet av de ändringar som har föreslagits i ValL måste genomföras på motsvarande sätt i KVL. De förslag till ändringar i KVL, vartill det sålunda finns motsvarighet i ValL, torde inte behöva kommenteras närmare. Härutöver bör följande ändringar göras i KVL.

I överensstämmelse med förslaget i prop. 1969: 63 att municipalsamhälle inte skall finnas efter utgången av år 1970 bör de bestämmelser som gäller val av municipalfullmäktige utmönstras ur KVL. Detta föranleder ändring i 1, 7, 11 §§, 22 § 1 mom. och 61 § samt upphävande av 3 § 2 mom. och 20 § 2 mom.

I 4 § och i rubriken *omedelbart före 35 §* bör göras en redaktionell jämkning för att uppnå överensstämmelse med bl. a. ändringar som gjordes i ValL år 1967.

Enligt 7 § skall röstlängd för kommunalval och kommunala beslut upp-

rättas kommunvis. Om kommun är indelad i valdistrikt vid val av landsingsmän samt kommunal- och stadsfullmäktige, skall längden läggas upp i särskilda delar, en för varje valdistrikt. I fråga om röstlängd vid kyrkofullmäktigval gäller att särskild del skall uppläggas för varje församling eller kyrkligt valdistrikt eller del därav. Enligt 37 § ValL skall röstlängden däremot upprättas valdistriktsvis. Valdistrikten vid de borgerliga kommunalvalen sammanfaller alltid med valdistrikten vid riksdagsval. Allmän röstlängd för riksdagsval och kommunal röstlängd upprättas också redan nu som gemensam handling (SFS 1968: 20). Med hänsyn härtill bör även i KVL föreskrivas att röstlängd för val av landstingsmän samt stads- och kommunalfullmäktige skall upprättas valdistriktsvis. 7 § första stycket bör utformas i enlighet härmed.

Chefen för civildepartementet kommer senare i dag att anmäla fråga om införande av suppleantsystem i primärkommunala församlingar. Med anledning härav bör en ny paragraf, 47 a §, och ett nytt moment, 52 § 3 mom., tillföras KVL samt ändring göras i följande bestämmelser i lagen, nämligen 24 §, 48 § 2 mom., 51 §, 52 § 2 mom., 53 a och 56 §§.

Övergångsbestämmelser

Övergångsbestämmelserna i KVL bör både sakligt och formellt anslutas så nära som möjligt till motsvarande bestämmelser i ValL. En särbestämelse bör därvid ges i fråga om stadsfullmäktige i Stockholm, vilkas tjänstgöringsperiod börjar redan den 15 oktober 1970.

I prop. 1969: 63 har föreslagits införande av en enhetlig borgerlig kommunbeteckning. Beteckningarna kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige skall enligt förslaget bytas ut mot beteckningen kommunfullmäktige. Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 1971. Valen år 1970 kommer alltså att avse kommunfullmäktige. Med hänsyn härtill bör i övergångsbestämmelserna till KVL utsägas att bestämmelserna i denna lag om val av stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige avser val av kommunalfullmäktige fr. o. m. de allmänna valen år 1970.

Förslag till lag om de allmänna valen den 20 september 1970

1 §

Som redan har sagts är avsikten inte att den särskilda lagen skall ge en fullständig reglering av förfarandet vid 1970 års samtidiga val. I lagen bör upptas endast sådana regler som är så specifika för förfarandet vid dessa val att de inte lämpligen bör tas in i ValL och KVL. Lagen skall beträffande dessa delar av förfarandet ta över bestämmelserna i ValL och KVL. Övriga delar av förfarandet skall däremot regleras av nämnda lagar.

2 och 3 §§

Vid de samtidiga valen bör, som framhållits i den allmänna motiveringen, användas standardiserade valsedlar/valsedelsblanketter, som har samma

format och är av samma material för alla valen. Valsedlarna bör vidare vara olikfärgade för de olika valen för att underlätta både för väljare och för valförrättare/röstmottagare att skilja dem åt. För att säkra att alla valsedlar motsvarar kraven i dessa hänseenden bör blanketter till valsedlar tillhandahållas endast genom centrala valmyndighetens försorg.

4 §

I denna paragraf bör anges vad valsedel får innehålla. Som berörts i den allmänna motiveringen är partibeteckning den enda uppgift som nödvändigtvis måste finnas på valsedel för att denna inte skall ogiltigförklaras. Föreskrifterna bör emellertid, liksom nu är fallet, inte begränsas till de obligatoriska uppgifterna på valsedel utan omfatta även uppgifter som lämpligen bör återfinnas på valsedel.

5 §

Införandet av suppleantsystem i kommunfullmäktige återverkar även på utformningen av bestämmelserna om valsedlar i förevarande lag. Har fullmäktige i kommun bestämt att suppleanter för fullmäktige skall utses i kommunen, skall sålunda särskilda efterträdare till fullmäktige inte få tas upp på valsedel för valet i kommunen.

I övrigt bör paragrafen innehålla bestämmelser om högsta tillåtna antal kandidatnamn samt efterträdar- eller suppleantnamn på valsedel.

6 §

I denna paragraf bör tas upp bestämmelser, som ersätter reglerna i 59 § fjärde stycket ValL och 24 § KVL om rak resp. spaltad valsedel. Med de standardiserade valsedelsblanketter som skall användas kan det finnas behov av att anordna namnen på valsedel något annorlunda än som följer av de regler som nu gäller. Sålunda kan det visa sig ändamålsenligt att använda även blankettens baksida. Huvudsaken är att namn tas upp på valsedel på sådant sätt att det framgår tydligt dels huruvida namnet gäller själva valet eller val av efterträdare eller suppleant, dels vilken ordning som skall gälla mellan olika namn. För det senare ändamålet bör det föreskrivas att, som valtekniska utredningen har föreslagit, kandidatnamnen skall numreras i löpande följd. Har någon kandidat två efterträdare eller suppleanter, bör ordningen mellan dem anges genom att »a)» resp. »b)» sätts ut vid deras namn tillsammans med kandidatens ordningsnummer. En rekommendation av denna innebörd bör också tas in i paragrafen.

I sista stycket av paragrafen bör tas in en föreskrift om att valsedel, som bär registrerad partibeteckning, skall som första namn uppta namnet på någon av de kandidater som partiet anmält i den valkretsen. Vidare bör i detta stycke föreskrivas att en erinran härom skall tas in i länsstyrelsens lista över kandidater som anmälts för registrerade partier.

7 och 8 §§

Som framhållits i den allmänna motiveringen bör statsverket svara för framställning och tillhandahållande av blanketter till valsedlar. Reglerna härom bör i princip utformas i överensstämmelse med valtekniska utredningens förslag om framställning och tillhandahållande av hålkortsvalsedlar. Det bör framhållas att reglerna om när ett parti är berättigat att få valsedelsblanketter kostnadsfritt självfallet måste bedömas för vart och ett av de samtidiga valen för sig. Om sålunda ett parti med exempelvis representation i landsting men utan sådan i riksdagen begär att få blanketter för riksdagsvalet, skall blanketterna tillhandahållas partiet endast om partiet förskottsvis ersätter statsverket för framställningskostnaden.

9 §

Det är angeläget att de anvisningar, som centrala valmyndigheten meddelar i fråga om valsedels utformning, iakttas. I den allmänna motiveringen har förordats att centrala valmyndigheten utan särskild ersättning skall förse valsedelsblanketterna med tryck, om beställaren begär det. Avsikten är att man härigenom skall uppnå att så gott som alla valsedlar kommer att levereras till beställarna i färdigt skick och på så sätt får en från teknisk synpunkt lämplig utformning. Något förbud för parti eller annan att själv förse valsedelsblanketter med tryckt eller skriven text, som anger parti, valkrets, kandidatnamn m. m., bör å andra sidan inte föreligga.

Skall centrala valmyndigheten svara för tryckningen av valsedlarna, bör beställningen göras viss tid före valet för att tryckningen skall hinnas med. Bestämmelserna bör därför lämpligen utformas så, att centrala valmyndigheten anger en senaste dag då beställningen måste vara gjord för att leverans skall kunna garanteras till en tidpunkt då partierna kan förutsättas ha behov av att ha valsedlarna i sin hand. Denna tidpunkt kan för valen den 20 september 1970 lämpligen bestämmas till den 31 juli. I kommun, som är föremål för indelningsändring i anslutning till 1970 års val, kan det bli svårt för partierna att iakta en beställningsdag, som är fastställd med sikte på leverans senast den 31 juli. För sådana fall bör centrala valmyndigheten bestämma särskilda beställnings- och leveranstider. Kommer beställning in senare än vad centrala valmyndigheten sålunda bestämt, bör givetvis beställningen utföras så snart sig göra låter utan att tidigare gjorda beställningar försenas. Det finns anledning att förutsätta att även beställningar, som kommer in förhållandevis sent, skall kunna utföras.

För tryckningen av valsedelsblanketterna bör centrala valmyndigheten kunna anlita tryckerier på olika håll i landet, vilket bör medföra att tiden för att framställa valsedlarna kan bli förhållandevis kort.

10 §

Att framställa och tillhandahålla valsedlar kan beräknas bli en administrativt förhållandevis krävande uppgift. Centrala valmyndigheten bör därför

kunna påkalla biträde av länsstyrelserna i dessa ärenden. En bestämmelse härom bör tas in i denna paragraf.

11 §

Som utvecklats närmare i den allmänna motiveringen bör det obligatoriska uppehållet i valförrättningen mellan kl. 11 och 13 slopas. I övrigt bör vid 1970 års samtidiga val gälla samma regler som f. n.

12 §

I denna paragraf bör ges vissa grundläggande regler om valkuvertens beskaffenhet. I övrigt bör det ankomma på centrala valmyndigheten att i detalj bestämma hur kuverten skall se ut liksom också hur de skall tillhandahållas väljarna.

13 §

I denna paragraf bör tas in regler för hur röstningen i vallokal skall gå till. Reglerna ersätter bestämmelserna härom i 61 § ValL och 27 § KVL.

För att valförrättaren skall kunna kontrollera att väljaren använt valsedel med rätt färg måste valsedeln placeras så i kuvertet att dess hörn sticker ut genom de avskurna hörnen på kuvertet. Detta betyder att valsedeln inte får vikas. En uttrycklig bestämmelse härom bör därför tas in i denna paragraf. Om valförrättaren inte kan se någon del av valsedeln genom de avskurna kuverthörnen, bör han vägra att ta emot kuvertet. Detta överensstämmer med vad som gäller i dag för det fall att väljaren har använt kuvert med fel ändamålsbeteckning. En konsekvens av att valförrättaren alltid måste kunna se en del av valsedeln blir att väljare inte som nu kan avlämna ett tomt valkuvert. Vill väljaren bli antecknad som röstande i röstlängden men ändå avstå från att rösta, måste han lägga in en icke ifylld valsedelsblankett i valkuvertet.

I likhet med vad som föreskrivs i gällande bestämmelser bör i denna paragraf tas in en regel om att valförrättaren skall kontrollera att valkuvertet inte är märkt, innan det tas emot.

Röstar väljaren inte i alla de val som förrättas samtidigt, bör markeringen i röstlängden givetvis avse endast det eller de val som han deltar i.

För vart och ett av de olika valen skall självfallet användas en särskild valurna.

14 §

I den allmänna motiveringen har framhållits att innerkuvert för valsedelsförsändelse bör utformas på i princip samma sätt som valkuvertet, dvs. med avskurna hörn, så att den inneslående valsedelns färg kan kontrolleras. Där har också förordats användandet av ett enda ytterkuvert — gemensamt för de båda slagen av valsedelsförsändelse — i vilket samtliga inner-

kuvert som väljaren iordningställt skall läggas in. Liksom när det gäller valkuverten bör centrala valmyndigheten bestämma hur de båda slagen av kuvert för valedelsförsändelse skall vara beskaffade och hur de skall tillhandahållas. I fråga om tillhandahållandet bör nuvarande regler kunna tjäna till vägledning.

15 §

De ändringar som föreslås i fråga om röstning med valedelsförsändelse gäller endast reglerna om hur väljaren skall förfara när han anordnar försändelsen. Bestämmelserna om valedelsförsändelse kan därför här begränsas till att ge en fullständig reglering i detta hänseende. I övriga hänseenden, såsom i fråga om rätten att anordna valedelsförsändelse, vittne vid anordnandet av försändelsen, vem som får inge försändelsen, när försändelsen tidigast får anordnas, skall reglerna i ValL och KVL gälla.

16 §

Det åligger i dag valförrättaren att i vissa angivna hänseenden kontrollera valedelsförsändelses ytterkuvert och de uppgifter som tecknats på detta. Härefter bryts ytterkuvertet. I dessa hänseenden skall det föreslagna förfarandet inte avvika från redan gällande regler. Några särskilda regler härom behövs därför inte i denna lag. Däremot blir förfarandet något annorlunda sedan ytterkuvertet brutits, och regler om denna del av förfarandet bör därför tas in i denna lag. Dessa regler bör innehålla att valförrättaren skall granska att innerkuverten är av föreskriven beskaffenhet, att väljaren har avlämnat endast ett innerkuvert för varje val och att innerkuvert inte försetts med obehörig märkning.

Är innerkuvertet bristfälligt i något hänseende bör det inte tas emot utan lämnas tillbaka till den som avlämnat valedelsförsändelsen. Eftersom innerkuvert inte skall vara igenklistrat, bör innerkuvertet dessförinnan läggas in i ett särskilt kuvert, som valförrättaren tillsluter för att förhindra att valhemligheten röjs. En bestämmelse härom bör tas in i sista stycket av denna paragraf.

17 §

I denna paragraf bör regleras förfarandet vid röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg vid 1970 års samtidiga val. Paragrafen ersätter bestämmelserna i 73 § ValL och 38 § KVL.

I likhet med vad som har föreslagits beträffande övriga kuvert bör centrala valmyndigheten bestämma utformningen av de ytterkuvert, som skall användas vid röstning på postanstalt m. m., och hur de skall tillhandahållas. I sistnämnda hänseende bör beaktas att några uppgifter inte skall tecknas på ytterkuvertet. Något behov av att ge väljarna tillgång till dessa ytterku-

vert finns därför inte, eftersom handhavandet av ytterkuverten ankommer uteslutande på röstmottagarna.

I ytterkuvertet skall röstmottagaren lägga in dels de valkuvert väljaren överlämnar till honom, dels väljarens röstkort. Detta skall placeras på sådant sätt i förhållande till ytterkuvertets fönster att de uppgifter från röstkortet, som behövs för att styra ytterkuvertet till rätt länsstyrelse och för att identifiera väljaren vid sammanräkningen, syns genom fönstret.

För väljare som får rösta på fartyg utan att förete röstkort, dvs. väljare som innehar och kan visa upp sjöfartsbok, skall upprättas ett särskilt adresskort, där de nödvändiga identifieringsuppgifterna förs upp. Adresskortet placeras i ytterkuvertet på samma sätt som röstkortet.

Det bör vara en uppgift för centrala valmyndigheten att bestämma hur röstkorten skall utformas liksom att fastställa formulär dels till adresskort vid fartygsröstning, dels till den förteckning på vilken röstmottagaren skall föra upp väljarens namn.

I sista stycket bör tas in en regel om att den som röstar på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg måste utöva sin rösträtt vid ett och samma tillfälle i samtliga de val han vill delta i. En motsatt regel skulle leda till att väsentliga vinster med systemet med gemensamt ytterkuvert skulle gå förlorade. Röstavgivningen skulle kompliceras och den definitiva sammanräkningen bli omständligare och mera tidsödande. Valtekniska utredningens betänkande innehöll en motsvarande bestämmelse, som godtogs eller lämnades utan erinran av praktiskt taget alla remissinstanser.

18 §

I denna paragraf bör tas in de särskilda regler som skall gälla i det föreslagna förfarandet när make, som röstar på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg, samtidigt avlämnar valedelsförsändelse från andra maken. I sådant fall skall valedelsförsändelse med samtliga innerkuvert inneslutna däri överlämnas till röstmottagaren tillsammans med väljarens röstkort.

19 §

Enligt gällande bestämmelser skall sammanräkningen hos länsstyrelsen av riksdagsvalen vara avslutad innan sammanräkningen av kommunalvalen får börja. Sammanräkningen börjar i och med att de ytterkuvert, som har kommit in från röstmottagarna, öppnas. De nya reglerna om gemensamt ytterkuvert vid poströstning m. m. vid 1970 års samtidiga val gör, som har framhållits i den allmänna motiveringen, det nödvändigt att företa de delar av sammanräkningen, som gäller omhändertagandet av valmaterialet från röstmottagarna, gemensamt för alla valen. En bestämmelse härom bör tas in i denna lag. I lagen bör dessutom ges en utförlig reglering av hur detta valmaterial skall behandlas vid sammanräkningen, eftersom reglerna härom

blir delvis andra i det föreslagna förfarandet än de som gäller enligt Vall (77 § 3 mom.) och KVL (44 § 3 mom.).

20 §

I vissa fall kommer indelningsändringar att beröra kommun på sådant sätt att kommunen eller del därav kommer att ingå i annat län fr. o. m. år 1971. Rösterna vid 1970 års val från sådan kommun eller del av kommun kommer enligt gällande ordning att räknas av en länsstyrelse för riksdagsvalet och av en annan länsstyrelse för de kommunala valen. Detta betyder bl. a. att systemet med gemensamt ytterkuvert inte skulle kunna tillämpas i dessa fall. För att denna konsekvens skall undgås och förfarandet bli enhetligt bör centrala valmyndigheten få meddela särskilda bestämmelser om sammanräkningen av valen i dessa fall.

21 §

I den allmänna motiveringen har redogjorts för innehållet i de nya kassationsregler som föreslås gälla vid 1970 års samtidiga val. En konsekvens av att valsedel inte längre skall behöva innehålla giltigt namn blir att valsedeln tillgodoräknas det parti vars partibeteckning utsatts på sedeln, även om väljaren strukit samtliga namn på den eller angett endast partibeteckning eller valsedeln inte som första namn upptar namnet på någon för partiet anmäld kandidat.

22 §

Är namnen på en valsedel angivna på sådant sätt att ordningen mellan dem inte framgår klart, bör namnen anses som obefintliga. Att rösten ändå tillgodoräknas det parti som upptagits på valsedeln följer av 21 §.

23 §

Liksom nu bör de olika kuverttyper, som skall användas vid de samtidiga valen år 1970, framställas endast genom statsverkets försorg.

Det föreslagna valförfarandet innebär en teknisk samordning av de samtidiga valen år 1970. Med hänsyn härtill är det rimligt att kostnaderna för kuvertmaterialet i valen inte splittras upp på staten, landstingskommunerna och kommunerna utan bärs helt och hållet av statsverket. Den kostnadsökning, som härigenom åsamkas statsverket, kan beräknas till något hundratusental kronor. Det är emellertid att beakta att den föreslagna regeln innebär en betydande förenkling i administrativt hänseende.

I fråga om tillhandahållande av valkuvert erbjuder det föreslagna systemet inte några särskilda problem. Valkuverten skall liksom nu tillhandahållas väljarna endast i samband med röstningen. Ytterkuverten för röstning på postanstalt, hos utlandsmyndighet och på fartyg skall, som tidigare har framhållits, över huvud taget inte lämnas ut till väljarna utan handhas uteslutande av röstmottagarna. De enda kuvert, som behöver distribue-

ras till allmänheten, är inner- och ytterkuverten för valsedelsförsändelse. Beträffande denna distribution bör gälla samma regler som nu. Sådana kuvert skall alltså finnas tillgängliga hos valnämnderna, i vallokalerna och hos röstmottagarna. Dessutom skall parti, som är representerat i riksdagen, kunna få dessa kuvert.

24 §

För den händelse att val, som förrättats den 20 september 1970, upphävs efter besvär och omval sålunda skall äga rum, bör bestämmelserna i denna lag gälla även omvalet. En bestämmelse härom bör tas in i denna paragraf.

25 §

I likhet med vad som gäller enligt ValL och KVL bör ett exemplar av denna lag finnas tillgängligt i vallokal och på postanstalt.

Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslag till

- 1) *lag om ändring i lagen (1920:796) om val till riksdagen,*
- 2) *lag om ändring i kommunala vallagen (1930:253),*
- 3) *lag om de allmänna valen den 20 september 1970.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson